

V Bruseli 27. októbra 2021
(OR. en)

13290/21

WTO 247

SPRIEVODNÁ POZNÁMKA

Od: Martine DEPREZOVÁ, riaditeľka, v zastúpení generálnej tajomníčky Európskej komisie

Dátum doručenia: 27. októbra 2021

Komu: Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generálny tajomník Rady Európskej únie

Č. dok. Kom.: COM(2021) 654 final

Predmet: SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV o vykonávaní a presadzovaní obchodných dohôd EÚ

Delegáciám v prílohe zasielame dokument COM(2021) 654 final.

Príloha: COM(2021) 654 final

V Bruseli 27. 10. 2021
COM(2021) 654 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

o vykonávaní a presadzovaní obchodných dohôd EÚ

{SWD(2021) 297 final}

OBSAH

I.	Úvod	2
II.	Úplné využitie príležitostí, ktoré ponúkajú obchodné dohody EÚ.....	8
II.1	Obchodovanie s preferenčnými partnerskými krajinami – hlavné udalosti v roku 2020	8
II.2	Pokrok vo vykonávaní obchodných dohôd EÚ: príklady zo štyroch regiónov (Ázia, Severná a Južná Amerika, susedstvo a africké, karibské a tichomorské krajiny)	13
III.	Podpora využívania obchodných dohôd malými a strednými podnikmi	23
IV.	Riešenie prekážok a hľadanie riešení	29
IV.1	Súčasný stav prekážok obchodu a odstraňovania počas náročného roka	29
IV.2	Uľahčenie sťažností: jednotné kontaktné miesto	36
V.	Dvojstranné a mnohostranné presadzovanie obchodných záväzkov: riešenie sporov	38
V.1	Využívanie mechanizmu na urovnávanie sporov	38
V.2	Obnovovanie skupín rozhodcov a odborníkov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja ..	41
V.3	Reagovanie na prekážky riešenia sporov	41

Výročná správa o vykonávaní a presadzovaní obchodných dohôd EÚ za rok 2021

I. Úvod

Toto je prvá konsolidovaná správa Komisie o vykonávaní a presadzovaní opatrení v oblasti obchodu. Nasleduje po vymenovaní prvého **hlavného úradníka pre presadzovanie práva v oblasti obchodu** v Komisii 24. júla 2020, ktorý má riadiť a dohliadať na účinné vykonávanie a presadzovanie obchodných dohôd a dojednaní EÚ s výslovným mandátom podávať správy Európskemu parlamentu, Rade aj verejnosti. Táto správa, ktorá sa bude uverejňovať každý rok, je hlavným nástrojom na dosiahnutie tohto cieľa.

Posun k ešte **dôraznejšiemu vykonávaniu a presadzovaniu** obchodných záväzkov pod dohľadom Komisie s predsedníčkou von der Leyenovou pramení z dvoch hlavných faktorov: po prvé, po desaťročnom období intenzívnych a úspešných rokovaní o rozšírení siete preferenčných obchodných dohôd EÚ sa Únia v súčasnosti musí čoraz viac zameriavať na ich úplné a účinné vykonávanie. Po druhé, prostredie globálnej obchodnej politiky sa za posledných niekoľko rokov veľmi zásadne zmenilo a objavujú sa nové výzvy. Patria sem štrukturálne nerovnováhy, problémy s rovnakými podmienkami a prístupom na trh a politické využívanie neodôvodnených reštriktívnych jednostranných opatrení alebo dokonca hospodárskeho nátlaku obchodnými partnermi EÚ, ktoré EÚ musí riešiť asertívnejšie.

Štruktúra správy

V tejto správe sa uvádzajú **štyri prioritné oblasti vykonávania a presadzovania obchodných dohôd**:

1. úplné využitie príležitostí, ktoré ponúkajú obchodné dohody EÚ (oddiel II);
2. podpora využívania obchodných dohôd malými a strednými podnikmi (oddiel III);
3. riešenie prekážok a nachádzanie riešení (oddiel IV) a
4. dvojstranné a mnohostranné presadzovanie obchodných záväzkov: riešenie sporov (oddiel V).

V správe sa predstavuje vplyv hospodársky najvýznamnejších obchodných dohôd EÚ a opatrení prijatých Komisiou na odstránenie prekážok obchodu a investícií na trhoch tretích krajín. Konsoliduje sa v nej do jednej správy predchádzajúca výročná správa o vykonávaní obchodných dohôd EÚ¹ a jej pracovný dokument útvarov Komisie, ako aj predchádzajúca výročná správa o prekážkach obchodu a investícií². Správa obsahuje informácie o činnostiach, ktoré vykonáva Komisia v partnerstve s členskými štátmi v rámci stratégie pre prístup na trh s cieľom zlepšiť prístup na trh a pomôcť MSP čo najlepšie využiť obchodné dohody EÚ,

¹ Prvá správa vydaná v roku 2017, štvrtá a posledná správa: COM(2020)705 z 12. novembra, dostupná na adrese: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2020\)705&lang=sk](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2020)705&lang=sk)

² Prvá správa vydaná v roku 2010, desiatá a posledná správa: COM(2020)236 z 15. novembra, dostupná na adrese: [https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM\(2020\)236&lang=sk](https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2020)236&lang=sk)

a uvádza sa v nej, ako Komisia spolupracuje s občianskou spoločnosťou. Oznamujú sa v nej aj opatrenia na presadzovanie v oblasti obchodu, ktoré Komisia podnikla v rámci mechanizmov urovnávania sporov Svetovej obchodnej organizácie (WTO), dvojstranných obchodných dohôd a v súlade s nariadením EÚ o prekážkach obchodu³. V správe sú napokon poskytnuté štatistické údaje o obchode a investíciách pre 37 hlavných obchodných dohôd EÚ v rokoch 2020 (tovar) a 2019 (služby) a spomínajú sa v nej významné udalosti do konca druhého štvrtého roka 2021.

Keďže Dohoda o obchode a spolupráci medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom nadobudla platnosť iba 1. mája 2021 (predbežne sa uplatňuje od 1. januára), bude sa na ňu vzťahovať vydanie tejto správy z roku 2022.

Spríevodný pracovný dokument útvarov Komisie⁴ obsahuje ďalšie informácie, ktoré dopĺňajú oddiel II.2 správy o každej z 37 veľkých obchodných dohôd EÚ, ktoré v roku 2020 platili po značne dlhé obdobie. Pracovný dokument útvarov Komisie zahŕňa aj informácie dopĺňajúce oddiel IV.1 správy, najmä zoznam nových zaznamenaných prekážok a tých, ktoré sa v roku 2020 úplne alebo čiastočne vyriešili.

Oblasti, na ktoré sa vzťahuje samostatné podávanie správ (jednostranné nástroje)

Nasledujúce oblasti vykonávania a presadzovania obchodných dohôd EÚ sú predmetom samostatného podávania správ Komisiou:

1. využívanie **nástrojov na ochranu obchodu** v prípade dumpingového alebo subvencovaného dovozu poškodzujúceho výrobné odvetvie EÚ alebo opatrenia na boj proti falšovanému tovaru alebo inému porušovaniu práv duševného vlastníctva spoločností z EÚ v zahraničí sú popísané vo výročnej *správe o ochrane obchodu*⁵, striedavých polročných zverejneniach *správy Komisie o právach duševného vlastníctva*⁶ a v *kontrolnom zozname Komisie týkajúcom sa falšovania a pirátstva*⁷,
2. využívanie **nástrojov politiky kontroly vývozu a investícií** Komisiou, najmä nariadenia EÚ o *kontrole vývozu položiek s dvojakým použitím*⁸ a *mechanizmu EÚ na*

³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1843, ktorým sa stanovujú postupy Únie v oblasti spoločnej obchodnej politiky s cieľom zaistenia uplatňovania práv Únie podľa pravidiel medzinárodného obchodu, najmä tých, ktoré boli vytvorené pod záštitou Svetovej obchodnej organizácie (kodifikované znenie), Ú. v. EÚ L 272, 16.10.2015, s. 1 – 13.

⁴ <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>

⁵39. výročná správa Komisie Rade a Európskemu parlamentu o antidumpingových, antisubvenčných a ochranných opatreniach EÚ a nástrojoch na ochranu obchodu používaných tretími krajinami voči EÚ v roku 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0496&qid=1634067289332&from=EN>

⁶Správa o ochrane a presadzovaní práv duševného vlastníctva v tretích krajinách z 27. apríla 2021, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159553.pdf

⁷ Kontrolný zoznam Komisie týkajúci sa falšovania a pirátstva, pracovný dokument útvarov Komisie (2020) 360 final zo 14. decembra 2020, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/december/tradoc_159183.pdf

⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/821 z 20. mája 2021, ktorým sa stanovuje režim Únie na kontrolu vývozov, sprostredkovania, technickej pomoci, tranzitu a transferu položiek s dvojakým použitím (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 206, 11.6.2021, s. 1 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0821>) [predtým Nariadenie Rady (ES) č. 428/2009 z 5. mája 2009, ktorým sa stanovuje režim Spoločenstva na kontrolu vývozov, prepravy, sprostredkovania a tranzitu položiek

*preverovanie priamych zahraničných investícií*⁹, sa bude riešiť v správach, ktoré sa očakávajú v polovici novembra 2021 a po prvýkrát budú obsahovať podrobný prehľad strategických kontrol investícií a vývozu EÚ. O preverovaní priamych zahraničných investícií sa podávajú správy od roku 2013, ale na dobrovoľnom základe. Podľa nového nariadenia o kontrole vývozu je v súčasnosti výročné podávanie správ povinné a uplatňujú sa požiadavky na transparentnosť,

- napokon sú informácie o prevádzke a monitorovacej a presadzovacej činnosti v rámci všeobecného systému preferencií EÚ (VSP) takisto zahrnuté v samostatnej správe, ktorá sa vydáva každé 2 až 3 roky. Komisia 22. septembra 2021 prijala návrh nového nariadenia o VSP¹⁰, ktoré sa bude uplatňovať od 1. januára 2024.

Nové nástroje zavedené v roku 2020

Vzhľadom na to, že účinné vykonávanie a presadzovanie považuje Komisia za prioritu, v druhej časti roka 2020 takisto zaviedla **nové nástroje, ktoré sú určené priamo jednotlivým kategóriám zainteresovaných strán** a ktorých cieľom je zapojiť tieto zainteresované strany a zlepšiť účinnosť úsilia Komisie v tejto oblasti.

- ✓ Komisia v reakcii na konkrétne žiadosti zainteresovaných strán a Európskeho parlamentu spustila v októbri 2020 svoj nový portál „**Access to Markets**“ (A2M)¹¹, kde sa poskytujú ľahko dostupné a viacjazyčné informácie o tom, ako obchodné dohody EÚ fungujú v praxi vrátane konkrétnych funkcií na pomoc operátorom pri orientovaní sa v ich komplexnejších charakteristikách. Portál A2M obsahuje špecifické nástroje, ktoré pomáhajú ľuďom a podnikom všetkých veľkostí naplno využiť obchodné dohody EÚ (napríklad nástroj na vlastné hodnotenie pravidiel pôvodu, ROSA). Cieľom je ešte viac uľahčiť spoločnostiam prístup na trhy tretích krajín.
- ✓ Komisia v novembri 2020 zriadila v rámci Generálneho riaditeľstva pre obchod **jednotné kontaktné miesto**¹² vrátane mechanizmu podávania sťažností, ktorý umožňuje všetkým zúčastneným stranám so sídlom v EÚ podávať sťažnosti na možné nedodržovanie medzinárodných obchodných záväzkov voči EÚ tretími krajinami. Jednotné kontaktné miesto rieši rovnocenne sťažnosti súvisiace s prístupom na trh, sťažnosti súvisiace so záväzkami v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja a sťažnosti týkajúce sa VSP. Tento nový nástroj je prístupný z portálu A2M. Súbor prevádzkových usmernení¹³ prevedie ľudí krok za krokom informáciami, ktoré sú

s dvojakým použitím (prepracované znenie), Ú. v. EÚ L 134, 29.5.2009, s. 1 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2009:134:FULL&from=EN>).

⁹Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/452, ktorým sa ustanovuje rámec na preverovanie priamych zahraničných investícií do Únie, Ú. v. EÚ L 79I, 21.3.2019, s. 1 – 14.

¹⁰https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/september/tradoc_159803.pdf

¹¹ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sk/home>

¹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_20_2134

¹³ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/november/tradoc_159074.pdf

povinní predložiť, ak chcú podať sťažnosť. Tieto usmernenia boli na základe prvých mesiacov prevádzky aktualizované, aby bol proces podávania sťažností jasnejší a lepšie podporovaný. Pokrytie a funkčnosť portálu A2M a jednotného kontaktného miesta sa budú v priebehu nasledujúcich 12 mesiacov naďalej aktualizovať na základe nepretržitej spätnej väzby od zainteresovaných strán.

Toto zavedenie nových nástrojov, ktoré môžu priamo uplatniť zainteresované strany, dopĺňa činnosti súvisiace s vykonávaním a presadzovaním, ktoré sú iniciované útvarmi Komisie **na základe ex officio**, t. j. podľa vlastných administratívnych právomocí Komisie.

V správe sa pozornosť upriamuje na to, ako všetky tieto zlepšenia spolu viedli ku konkrétnym výsledkom, ktoré vychádzajú zo:

- **systematickejšieho využívania inštitucionálnych štruktúr** zriadených obchodnými dohodami EÚ (najmä sieť výborov a podvýborov preferenčných dohôd EÚ) s cieľom zabezpečiť účinné vykonávanie záväzkov tretími krajinami a riešenie prekážok prístupu na trh,
- **aktívnej mobilizácie „ekosystému“ partnerstva pre prístup na trh** s cieľom predchádzať a riešiť obchodné prekážky vrátane Komisie, členských štátov a zastupiteľských orgánov zainteresovaných strán EÚ v Bruseli aj v tretích krajinách (pre Komisiu to znamená aj mobilizáciu siete delegácií EÚ a veľvyslanectiev členských štátov), aby sa riešili problémy nedodržovania dohôd tretími krajinami,
- vysokej úrovne činnosti, pokiaľ ide o **využitie mechanizmov riešenia sporov** podľa WTO a v súlade s dvojstrannými obchodnými dohodami, v rámci ktorých EÚ v súčasnosti iniciovala 4 takéto opatrenia a v dvoch z týchto sporov v roku 2020 a na začiatku roka 2021 zvíťazila, menovite proti Ukrajine a Južnej Kórey, ako aj ukončenie dvoch prešetrovaní podľa nariadenia o prekážkach obchodu,
- Pokračujúcej **mobilizácie zástupcov občianskej spoločnosti** pri vykonávaní obchodných dohôd a dojednaní EÚ, najmä záväzkov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja, a to aj prostredníctvom **domácich poradných skupín** a fór občianskej spoločnosti a podpory poskytovanej ich činnostiam, ako aj partnerstiev s medzinárodnými organizáciami ako je MPO.

Nové legislatívne nástroje zavedené v rokoch 2020 a 2021

V oblasti presadzovania obchodu v širšom zmysle EÚ od januára 2020 **posilnila svoje právne nástroje súvisiace s presadzovaním**.

Dňa 11. októbra 2020 nadobudlo účinnosť **nariadenie EÚ o preverovaní PZI** a odštartovalo mechanizmus spolupráce¹⁴. Dňa 12. februára 2021 nadobudlo účinnosť zmenené **nariadenie**

¹⁴ Pozri poznámku pod čiarou č. 9.

EÚ o presadzovaní obchodu¹⁵, ktoré pomáha prekonať akúkoľvek paralýzu rámcov EÚ na riešenie sporov a rozširuje rozsah nápravných opatrení v dôsledku obchodného sporu. Zmenené **nariadenie EÚ o kontrole vývozu** nadobudlo účinnosť 9. septembra 2021.¹⁶

Doplnenie súboru nástrojov

Komisia v neposlednom rade **pokračuje v rozvíjaní radu ďalších dôležitých legislatívnych a iných nástrojov** na doplnenie existujúceho súboru nástrojov. Tieto nástroje spoločne zaisťujú, že EÚ bude lepšie vybavená na riešenie výziev v rámci medzinárodného obchodu, a to najmä 1) prostriedkami na presadzovanie (vo forme svojho nariadenia na presadzovanie práva a dočasnej dohody o rozhodcovskom konaní o odvolaní) dohodnutých záväzkov podľa obchodných dohôd, 2) autonómny právnymi predpismi/nástrojmi na zabezpečenie rovnakých podmienok v tradičných obchodných a investičných oblastiach (napr. nástroj zahraničných subvencií, možné schválenie nástroja medzinárodného obstarávania), 3) autonómny právnymi predpismi/nástrojmi na zabezpečenie ochrany záujmov EÚ v hospodárskych oblastiach, ktoré sú väčšinou spojené s bezpečnosťou (napr. preverovanie PZI, kontroly vývozu, nástroj proti nátlaku) a 4) nástrojmi na podporu zelených a udržateľných ambícií EÚ.

Toto sú konkrétne v súčasnosti prebiehajúce iniciatívy:

- **návrh Komisie na nástroj medzinárodného obstarávania**, pričom pokrok v Rade¹⁷ momentálne otvára dvere jeho dokončeniu v nasledujúcich mesiacoch,
- návrh Komisie na nový právny nástroj na riešenie **narušení spôsobených zahraničnými subvenciami**¹⁸ na vnútornom trhu,
- pripravovaný návrh Komisie na nový právny nástroj na riešenie **hospodárskeho nátlaku** tretích krajín,
- pripravovaný návrh Komisie na nové právne nástroje v oblasti **povinnej náležitej starostlivosti a odlesňovania**,
- začatie **preskúmania 15-bodového akčného plánu týkajúceho sa obchodu a udržateľného rozvoja**¹⁹ v lete 2021.

Popri pokračujúcom, na pravidlách založenom a primeranom využívaní tradičných obchodných nástrojov (antidumping, vyrovnávanie subvencií) sa týmito posilnenými

¹⁵ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/167 z 10. februára 2021, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 654/2014 o výkone práv Únie na účely uplatňovania a presadzovania pravidiel medzinárodného obchodu, *Ú. v. EÚ L 49, 12.2.2021, s. 1 – 5.*

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2021:206:FULL&from=EN>

¹⁷ Rada sa 2. júna 2021 dohodla na mandáte na rokovania s Parlamentom o nástroji medzinárodného obstarávania, pozri <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9175-2021-INIT/en/pdf>

¹⁸ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zahraničných subvenciách narušujúcich vnútorný trh z 5. mája 2021, COM(2021) 223 final, pozri <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0223&qid=1634074268085&from=sk>

¹⁹ Verejná konzultácia o 15-bodovom akčnom pláne týkajúceho sa obchodu a udržateľného rozvoja sa začala 27. júla a potrvá do 31. októbra 2021, https://trade.ec.europa.eu/consultations/index.cfm?consul_id=301

nástrojmi a opätovným zameraním pozornosti Komisie na presadzovanie dohôd zaisťuje kontinuita politiky.

Keďže Komisia pokračuje vo vývoji nových a vylepšených nástrojov a prostriedkov na riešenie mnohých výziev v oblasti vykonávania a presadzovania obchodných dohôd, spolupráca s členskými štátmi a zainteresovanými stranami (podniky, organizácie na podporu obchodu, sociálni partneri, skupiny občianskej spoločnosti, mimovládne organizácie) nadobúda čoraz väčší význam, rovnako ako spolupráca s podobne zmýšľajúcimi tretími krajinami, a to s cieľom vdýchnuť život podpísaným záväzkom a zabezpečiť, aby nástroje a prostriedky naďalej prinášali reálne výsledky v praxi.

II. Úplné využitie príležitostí, ktoré ponúkajú obchodné dohody EÚ

II.1 Obchodovanie s preferenčnými partnerskými krajinami – hlavné udalosti v roku 2020

Štatistiky v tomto pododdielke o vývoji obchodných tokov sú založené na údajoch Eurostatu pre EÚ27 z marca 2021 a týkajú sa 37 hlavných preferenčných obchodných dohôd²⁰ so 67 partnerskými krajinami uplatňovaných počas celého roka 2020, ktoré predstavujú viac ako 90 % preferenčného obchodu EÚ. Podrobnejšie informácie o týchto 37 hlavných preferenčných dohodách sú uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie²¹, ktorý je priložený k tejto správe. Údaje o využívaní colných preferencií preferenčnými partnerskými krajinami v oblasti obchodu a vývozcami z EÚ sú zverejnené oddelene na webovom sídle Komisie²² s cieľom zvýšiť transparentnosť a povzbudiť podnikateľské združenia a členské štáty, aby vykonali svoj vlastný výskum a identifikovali hybné sily, ktoré ľudí buď nabádajú k obchodovaniu podľa obchodných dohôd EÚ alebo nie. Vzory preferovaného využívania sa zisťujú aj v rámci pravidelného hodnotenia *ex post* dohôd EÚ a pri konkrétnej sektorovej práci²³.

V roku 2020 sa takmer tretina obchodu EÚ uskutočnila na základe preferenčných obchodných dohôd...

Tento oddiel sa týka **obchodu so 67 obchodnými partnermi** v roku 2020, ktorý predstavoval 1 167 miliárd EUR alebo 32,0 % celkového zahraničného obchodu EÚ, 646 miliárd EUR na vývoz a 521 miliárd EUR na dovoz, čo viedlo k obchodnému prebytku EÚ vo výške 124 miliárd EUR.²⁴

Obrázok č. 1: Zahraničný obchod EÚ v roku 2020

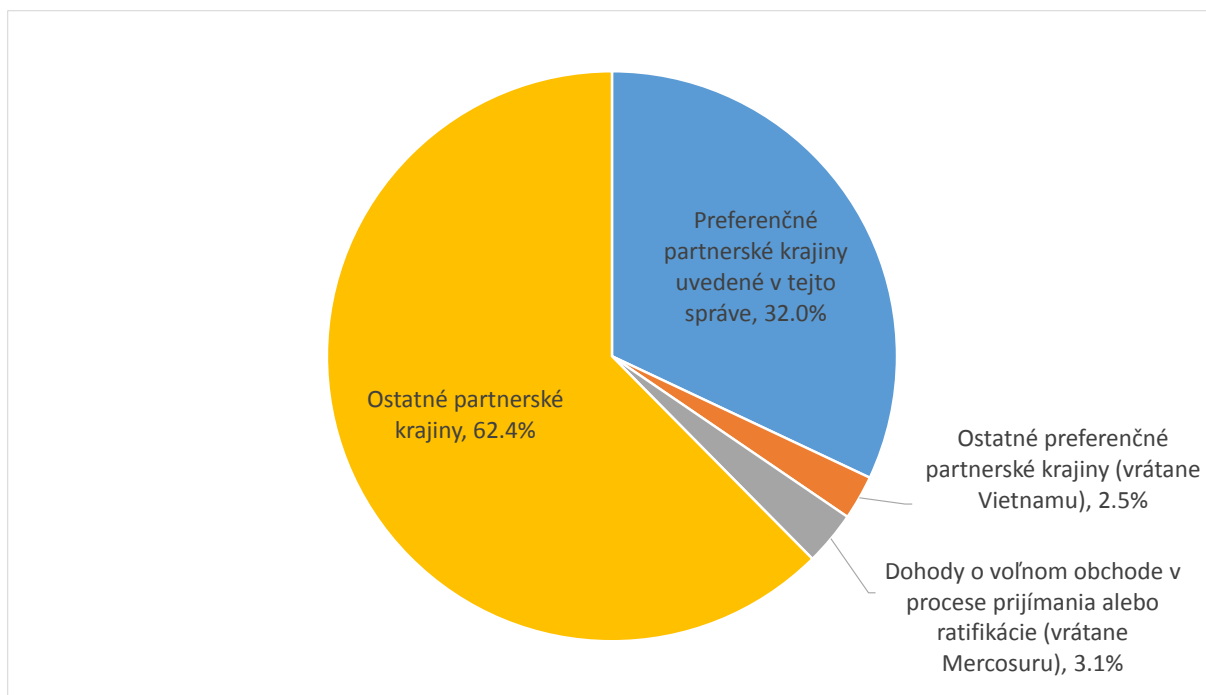
²⁰ Keďže dohoda EÚ s Vietnamom nadobudla platnosť iba 1. augusta, ešte nie je zahrnutá v nasledujúcom kvantitatívnom posúdení (štatistike). Na dohodu o obchode a spolupráci medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom, ktorá nadobudla platnosť 1. januára 2021, sa táto správa zatiaľ nevzťahuje, pretože v roku 2020 sa neuplatňovala.

²¹ <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>

²² <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>

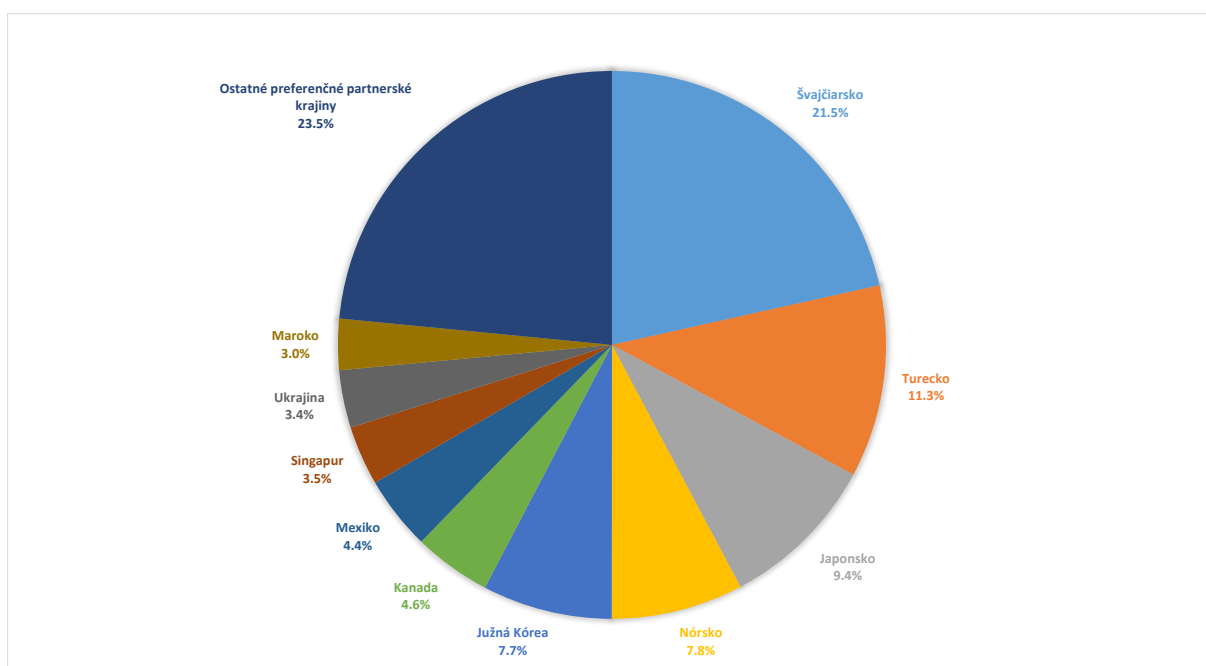
²³ Napríklad pracovné skupiny pre prístup na trh, ktoré sa stretli v rokoch 2020 a 2021, sa zaoberali textilom a kožou, obuvou, pneumatikami a zdravotníckymi pomôckami.

²⁴ Obchod so všetkými 77 preferenčnými obchodnými partnermi v roku 2020 predstavoval 1 259 miliárd EUR alebo 34,5 % celkového zahraničného obchodu EÚ, 672 miliárd EUR na vývoz a 586 miliárd EUR na dovoz, čo viedlo k obchodnému prebytku EÚ vo výške 86 miliárd EUR.

Ako je znázornené na obrázku č. 2 ďalej, Švajčiarsko bolo naďalej najväčším preferenčným partnerom EÚ, pričom predstavovalo 21,5 % obchodu EÚ so 67 obchodnými partnermi, ktorých sa táto správa týka, po ňom nasledovalo Turecko s 11,3 % a Japonsko s 9,4 %, Nórsko so 7,8 % a Južná Kórea so 7,7 %. Spoločne títo piati partneri predstavovali viac ako polovicu preferenčného obchodu EÚ (57,7 %). Pokiaľ ide o celkový obchod, Švajčiarsko je štvrtým partnerom EÚ za Čínou, USA a Veľkou Britániou, zatiaľ čo Turecko, Japonsko, Nórsko a Južná Kórea sú na šiestom až deviatom mieste za Ruskom a pred Indiou.

Obrázok č. 2: Obchod EÚ s tovarom podľa preferenčných partnerských krajín (2020)

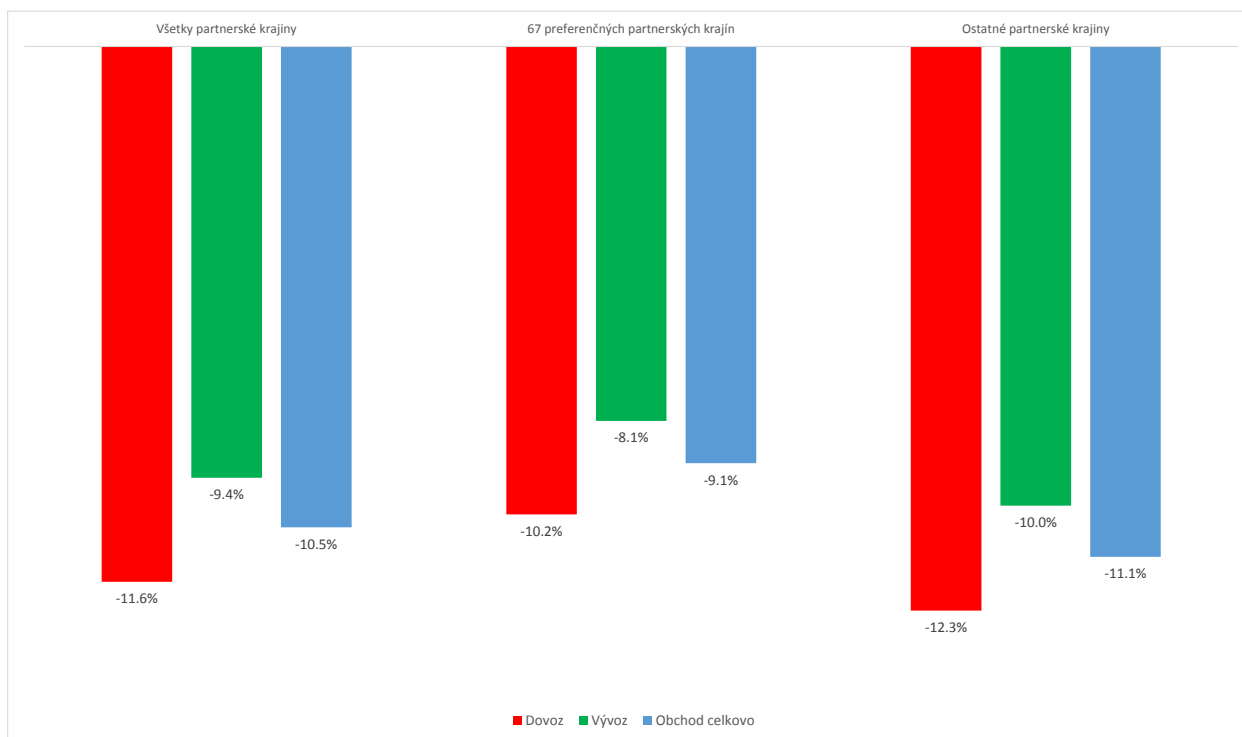

Ochorenie COVID-19 so sebou prinieslo vážny hospodársky šok, ale preferenčný obchod obstál o niečo lepšie

Hospodársky vplyv pandémie ochorenia COVID-19 bol vážny a obchod so 67 preferenčnými partnerskými krajinami EÚ klesol o 9,1 %. Vyskytli sa významné výnimky, napríklad pri zvýšení vývozu chemikálií (do značnej miery poháňaného 10 % nárastom vývozu farmaceutických výrobkov podľa príslušných dohôd). Celkovo dosiahol obchod EÚ s priemyselnými výrobkami so 67 partnerskými krajinami prebytok 116,8 miliardy EUR, čo je v porovnaní s rokom 2019 nárast o 2,1 miliardy EUR.

Ako je znázornené na obrázku č. 3, preferenčný obchod EÚ obstál lepšie ako obchod EÚ s nepreferenčnými partnerskými krajinami (-11,1 %) a obchod so zvyškom sveta (-10,5 %). Rovnaký trend sa prejavil aj v preferenčnom vývoze tovaru, pričom poklesy boli približne o 2 percentuálne body menšie ako v prípade nepreferenčného obchodu.

Obrázok č. 3: Ročný rast obchodu podľa partnerských krajín (2019 – 2020)

Agropotravinársky obchod s preferenčnými partnerskými krajinami rástol dvakrát rýchlejšie ako celkový agropotravinársky obchod

Agropotravinársky obchod s preferenčnými partnerskými krajinami vzrástol o 2,2 %, t. j. klesol z 8,7 % v roku 2019, ale rástol dvakrát rýchlejšie ako celkový agropotravinársky obchod (ktorý vzrástol o 1 %). Vývoz agropotravín na základe preferenčných dohôd vzrástol o 1,8 %, zatiaľ čo dovoz vzrástol o 2,7 %.

Lotyšské obilie sa dostalo do Japonska

Dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom (DHP medzi EÚ a Japonskom) pomohla spoločnosti Dobeles dzirnavnieks, poprednému spracovateľovi obilia v Pobaltí a najväčšiemu výrobcovi cestovín v severnej Európe, presadiť sa v Japonsku. „Jasný rámec, ktorý EÚ stanovila pre vývoz, je pre pomoc našej firmy pri expanzii na nové trhy kľúčový. Naš model udržateľnej výroby a pokroky v ekologickej výrobe sľubujú pre spoločnosť Dobeles dzirnavnieks vysoký potenciál rastu v EÚ aj mimo nej.“ (Kristaps Amsils, predseda predstavenstva spoločnosti AS Dobeles dzirnavnieks)

Štúdia Komisie o agropotravinárskom obchode potvrdzuje prístup EÚ

Výhľadová štúdia Komisie²⁵ zverejnená 26. januára 2021 sa zameriava na očakávané kumulatívne hospodárske vplyvy prebiehajúcich a nadchádzajúcich obchodných rokovaní o poľnohospodárskom odvetví EÚ do roku 2030 vrátane konkrétnych výsledkov pre niektoré

²⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/trade/documents/jrc-cumulative-economic-impact-of-trade-agreements-on-eu-agriculture_en.pdf

poľnohospodárske výrobky po uzavretí 12 obchodných dohôd. V štúdiu sa konštatuje, že kumulované vykonávanie 12 dohôd o voľnom obchode by viedlo k vyváženému nárastu vývozu, ako aj dovozu v odvetví agropotravinárstva EÚ s mierne vyšším nárastom vývozu. V štúdiu sa takisto potvrdilo, že prístup EÚ k zabezpečeniu zlepšeného prístupu na trh vo forme colných kvót pre najcitlivejšie výrobky (hlavne hovädzie mäso, ovčie mäso, hydinu, cukor a ryžu) jej umožnil lepšie chrániť súvisiace odvetvia.

Komisia v roku 2020, ako to vyžadujú príslušné nariadenia, opäť monitorovala dovoz určitých priemyselných a agropotravinárskych výrobkov do EÚ...

Osobitné povinnosti súvisiace s monitorovaním (Južná Kórea, latinskoamerické partnerské krajiny)

Komisia, ako sa vyžaduje v nariadení (EÚ) č. 511/2011²⁶, monitorovala dovoz kľúčových dielov do automobilov a elektroniky z Južnej Kórey od najdôležitejších dodávateľov (mimo EÚ). V roku 2020 klesol dovoz motorov a dielov z Južnej Kórey o 19 %, pričom dovoz základných automobilových dielov sa mierne zvýšil (+5 %). Dovoz vozidiel z Južnej Kórey do EÚ sa zároveň znížil o 16 %.

Komisia monitorovala aj dovoz čerstvých banánov do EÚ z Kolumbie, Ekvádoru, Peru a zo Strednej Ameriky, ako to vyžadujú nariadenia EÚ č. 19/2013²⁷ a č. 20/2013²⁸. Vývoj dovozu v roku 2020 si nevyžiadal žiadne následné opatrenia. Komisia bude aj naďalej vykonávať pravidelnú analýzu stavu trhu a pestovateľov banánov v Únii a v prípade potreby bude situáciu skúmať spolu s členskými štátmi a zainteresovanými stranami.

Obchod so službami klesol, EÚ si napriek tomu udržala v oblasti služieb prebytok...

Pokiaľ ide o preferenčný **obchod so službami**, najnovšie dostupné údaje sú údaje za rok 2019 (pred pandémiou ochorenia COVID-19). Obchod so službami so 67 partnerskými krajinami, ktorého sa týka táto správa, rástol o 7,8 % pomalšie ako celkový obchod so službami mimo EÚ (+10,5 %). Obchod so službami s 19 preferenčnými partnerskými krajinami, ktorého sa týka táto správa a ktoré prijali záväzky v oblasti služieb²⁹, zároveň vzrástol o 14 %, čo je výraznejší rast ako zaznamenal celkový obchod so službami v EÚ. Preferenčný obchod so službami so všetkými 67 partnerskými krajinami, ktorého sa týka tento oddiel, zaznamenal obchodný prebytok 90 miliárd EUR, aj keď v porovnaní s rokom 2018 prišlo k poklesu o 7,8 %. Obchod so službami rástol najvýraznejšie medzi EÚ a jej partnerskými krajinami AKT (40 %) a tromi partnerskými krajinami DCFTA (Moldavsko, Gruzínsko a Ukrajina: 16 %).

²⁶ Nariadenie (EÚ) č. 511/2011 (Ú. v. EÚ L 145, 31.5.2011, s. 19), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/ALL/?uri=CELEX:32011R0511>.

²⁷Nariadenie (EÚ) č. 19/2013 (Ú. v. EÚ L 17, 19.1.2013, s. 1), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0019>

²⁸Nariadenie (EÚ) č. 20/2013 (Ú. v. EÚ L 17, 19.1.2013, s. 13), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0020>

²⁹Nórsko, Ukrajina, Moldavsko, Gruzínsko, Čile, Stredná Amerika, krajiny Andského spoločenstva, Mexiko, Kanada, Carifórum, Južná Kórea a Japonsko.

II.2 Pokrok vo vykonávaní obchodných dohôd EÚ: príklady zo štyroch regiónov (Ázia, Severná a Južná Amerika, susedstvo a africké, karibské a tichomorské krajiny)³⁰

A. Monitorovanie záväzkov vyplývajúcich z obchodných dohôd EÚ a podpora nových dohôd

Monitorovanie toho, čo sa deje v teréne, je kľúčovou súčasťou účinného vykonávania....

Komisia od začiatku **proaktívne monitoruje legislatívny rámec relevantný pre vykonávanie záväzkov partnerskou krajinou**. V niektorých prípadoch Komisia predkladá ponuky na špecializované projekty s cieľom získať **presný prehľad o stave vykonávania na strane partnerskej krajiny**, najmä tam, kde sa objavujú komplexnejšie problémy (napr. iné ako colné záležitosti a kroky, ktoré si vyžadujú legislatívne opatrenia v partnerských krajinách). V takýchto prípadoch je zásadná práca delegácií EÚ.

- *Príklad Dohoda o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a Japonskom:* Vďaka projektu nástroja partnerstva vo výške 1 milión EUR (nástroj na podporu vykonávania DHP medzi EÚ a Japonskom), ktorý sa začal v roku 2019, mohla Komisia prostredníctvom svojho obchodného tímu v delegácii EÚ v Tokiu monitorovať hlavné opatrenia prijaté Japonskom od prvého roku vykonávania DHP medzi EÚ a Japonskom. Komisia vydala v auguste 2020 správu o pokroku týkajúcu sa prvého roku vykonávania DHP³¹, ktorá pomohla pri spolupráci s japonskými partnermi v príslušných výboroch³² zamerať sa na nevyriešené problémy, ako je obstarávanie.

Podpora nových dohôd je kľúčom k zlepšeniu informovanosti prijímateľov...

- *Príklad Dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom a medzi EÚ a Vietnamom:* Pokiaľ ide o dve najnovšie dohody, dohody so Singapurom a Vietnamom, Komisia v roku 2020 spustila dva projekty v rámci nástroja politickej podpory vo výške 285 000 EUR a 700 000 EUR na pomoc delegáciám EÚ pri presadzovaní týchto dohôd. V prípade Vietnamu to viedlo k opatreniam podporujúcim dohodu o voľnom obchode medzi EÚ a Vietnamom, ale aj k posilneniu zodpovedných dodávateľských reťazcov, zníženiu množstva plastového odpadu a posilneniu obehového hospodárstva. Čo sa týka Singapuru, z projektu sa okrem monitorovania vykonávania dohody financuje aj organizácia viacerých informačných seminárov o konkrétnych aspektoch dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom, ako sú clá, uľahčenie obchodu, pravidlá pôvodu, vládne obstarávanie a služby, ako aj príprava sprievodcu pre podnikateľov.

... a technická spolupráca je často katalyzátorom lepšieho vykonávania zo strany obchodných partnerov EÚ.

Monitorovanie bolo doplnené o **technickú spoluprácu** medzi stranami o konkrétnych problémoch, často podporovanou projektmi EÚ.

³⁰ Podrobné informácie o jednotlivých dohodách uplatňovaných v roku 2020 sú uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>.

³¹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/november/tradoc_159026.pdf

³² https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/march/tradoc_159469.pdf

- Príklad: EÚ a krajiny Andského spoločenstva v roku 2020 pracovali na zlepšení vykonávania dohody, napríklad formou
 - ✓ projektu v oblasti **práv duševného vlastníctva**³³ IP Key s Latinskou Amerikou³⁴,
 - ✓ projektu venovanému **zodpovednému obchodnému správaniu v Latinskej Amerike a Karibiku**³⁵ vykonávanému v partnerstve s OECD, MPO a Úradom vysokého komisára OSN pre ľudské práva,
 - ✓ seminárov zameraných na konkrétne problémy v oblasti zdravia rastlín a zvierat.

B. Využívanie inštitucionálneho rámca v rámci dohôd o voľnom obchode EÚ na získanie prístupu na trh, riešenie problémov a ďalšiu spoluprácu

Inštitucionálny rámec v rámci obchodných dohôd EÚ má zásadný význam pre realizáciu priorít EÚ pri ich vykonávaní. Viac ako 200 výborov a pracovných skupín, z ktorých väčšina sa stretáva každoročne, poskytuje štruktúru, ktorá neustále monitoruje stav vykonávania s cieľom riešiť problémy, ktoré vzniknú. Združujú úradníkov v oblasti obchodu, ako aj odborníkov z oddelení Komisie a verejnej správy partnerských krajín, ako sú colní úradníci zodpovední za uplatňovanie pravidiel alebo odborníci na ochranu životného prostredia alebo pracovné práva. Agendy a správy týchto inštitucionálnych orgánov sú uverejnené na webovom sídle Komisie. Pandémia ochorenia COVID-19 v roku 2020 znamenala, že práca sa do značnej miery vykonávala vo virtuálnom formáte.

Inštitucionálny rámec pomohol získať prístup na trh

V roku 2020 sa vďaka tomuto zameraniu a rámcu podarilo **otvoriť ďalšie trhové príležitosti** pre obchod s tovarom a službami. Výsledky boli zaznamenané nielen v oblasti ciel a iných ako colných opatrení, ale aj **verejného obstarávania** alebo **práv duševného vlastníctva**:

- Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kolumbiou: Spoločný výbor pre obchod prijal rozhodnutie, ktorým sa rozširuje pôsobnosť dohody na šesť nových kolumbijských agentúr na centrálnej úrovni vlády.
- Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou a DHP medzi EÚ a Japonskom: Na príslušných ministerských stretnutiach v roku 2021 bola dosiahnutá dohoda o rozšírení zoznamu zemepisných označení chránených na základe dohody o 43 zemepisných označení EÚ a 41 kórejských zemepisných označení v súlade s dohodou medzi EÚ a Kóreou a pridaním 28 zemepisných označení pre EÚ a Japonsko. Spoločný výbor prijal v januári 2021

³³Ďalšie informácie sú uvedené v Správe o ochrane a presadzovaní práv duševného vlastníctva v tretích krajinách, na strane 15, https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/april/tradoc_159553.pdf

³⁴ <https://ipkey.eu/en/latin-america>

³⁵ Zodpovedné obchodné správanie v Latinskej Amerike a Karibiku: <https://mneguidelines.oecd.org/rbelac.htm>

rozhodnutie č. 1 o rozšírení zoznamu zemepisných označení chránených na základe dohody³⁶. V niektorých ďalších odvetviach však stále pretrvávajú problémy s prístupom na oba trhy³⁷.

Kontaktné miesta na ministerskej úrovni poskytujú zásadný priestor pre riešenia

Výročné zasadnutie ministrov (spoločných) výborov pre obchod (alebo pre pridruženie) môže slúžiť ako ústredný bod, ktorý **poskytne potrebnú hybnú silu pri hľadaní riešení**, ako aj iniciovanie a usmerňovanie technickej práce počas celého roka. Tieto spoločné výbory sú často miestom, kde strany rozhodujú o dôležitých problémoch v rámci vykonávania, a môžu sa dohodnúť na iteratívnych krokoch, ako v nich pokročiť. Komisia sa na základe tohto prístupu stále častejšie snaží vložiť strednodobé hodnotiace zasadnutia spoločných výborov s cieľom nadviazať na dosiahnutý pokrok.

- *Priklad Kórea:* Na zasadnutí spoločného výboru pre obchod v roku 2021 spolupredsedia prijali a podpísali administratívny dodatok k prílohe týkajúcej sa automobilového odvetvia, v ktorom sa zohľadňuje technický a regulačný vývoj v tomto odvetví. Na rovnakom zasadnutí sa načrtol aj ďalší postup v nadväznosti na zostávajúce problémy podľa zistení skupiny expertov v rámci dvojstranného pracovného sporu (pozri oddiel V).

Komisii pomohli predvídať problémy aj včasné informácie o návrhoch opatrení

Inštitucionálny rámec v rámci obchodných dohôd EÚ podporuje rýchlu a účinnú interakciu v prípade všetkých problémov pri vykonávaní. Často je najúčinnější vo fáze, keď sú opatrenia ešte len vo forme návrhov alebo ešte nie sú účinné.

Pri tejto činnosti sa v roku 2020 zaznamenalo niekoľko **pozoruhodných výsledkov na odvrátenie alebo odstránenie prekážok obchodu**:

- *Priklad Jordánsko:* V dvojstranných diskusiách medzi EÚ a Jordánskom v rámci dohody o pridružení medzi EÚ a Jordánskom vyjadrila EÚ vážne znepokojenie nad plánovaným opatrením zaviesť 5 % „poplatok za službu“ za colné spracovanie dovážaného tovaru z EÚ a berúc do úvahy rozpočtové problémy Jordánska, vyhlásila, že je pripravená poskytnúť podporu makroekonomickej stabilite krajiny cez svoj nástroj makrofinančnej pomoci. Po týchto výmenách názorov bolo opatrenie pozastavené.
- *Priklad Egypt:* Po konštruktívnych diskusiách medzi stranami vo Výbore pre sanitárne a rastlinolekárske opatrenia (zdravie zvierat a rastlín) zverejnil Egypt novú normu pre syr Feta, kde sa odstránil odkaz na množstvo kvasiniek, ktoré bolo v predchádzajúcej verzii³⁸. V inom prípade rýchla spolupráca členských štátov, ktoré si vymenili informácie s delegáciou EÚ, umožnila Komisii odvrátiť kvantitatívne obmedzenia dovozu sadiva zemiakov z EÚ do Egypta.

³⁶ Rozhodnutie Spoločného výboru podľa Dohody medzi Európskou úniou a Japonskom o hospodárskom partnerstve č. 1/2021 z 25. januára 2021 o zmenách príloh 14-A a 14-B týkajúcich sa zemepisných označení [2021/109]

C/2021/82, Ú. v. EÚ L 35, 1.2.2021, s. 31 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX:22021D0109>)

³⁷ Ďalšie podrobnosti sú uvedené v pracovnom dokumente útvarov Komisie:

<https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>

³⁸ Zásielky syra Feta do Egypta boli v posledných rokoch odmietané kvôli množstvu kvasiniek, ktoré presahovali egyptské normy. Vysoký obsah kvasiniek je však prirodzenou vlastnosťou syra Feta a nemá negatívny vplyv na ľudské zdravie.

Po nadobudnutí účinnosti zákonov a nariadení je ich obmedzenie náročnejšie, ale práca v inštitucionálnych orgánoch v roku 2020 priniesla výsledky...

Keď sa prekážky obchodu prejavia, je oveľa ťažšie ich odstrániť. Spravidla sa **riešia** formou **diskusí s partnerskou krajinou v štruktúrach stanovených v dohodách, ako sú výbory a podvýbory pre obchod**, pričom sa začína na úrovni expertov (niekedy posilnené diskusiami na politickej úrovni a v príslušných výboroch WTO). V roku 2020 zosúladiли mnohé partnerské krajiny právne predpisy alebo prax s obchodnými dohodami.

Medzi príklady patria:

- *CETA/vinársky priemysel*: Po diskusiách vo Výbore pre víno a destiláty sa Kanada zaviazala odstrániť federálnu spotrebnú daň diskriminujúcu dovoz EÚ do polovice roka 2022 a Ontário a Nové Škótsko odstrániť diskriminačné opatrenia týkajúce sa vína do polovice roka 2023, respektíve do polovice roka 2024. Napriek pretrvávajúcim prekážkam sa Kanada v roku 2020 stala štvrtým najväčším exportným trhom EÚ s vínom.
- *Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Strednou Amerikou/letecká doprava: Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Strednou Amerikou/letecká doprava*: Po koordinovaných zásahoch Komisie a členských štátov podporovaných podnikaním v teréne Panamský úrad pre civilné letectvo súhlasil s odstránením miestnych obmedzení týkajúcich sa vlastníctva a spoločnosti KLM bola vydaná konečná licencia na poskytovanie služieb pozemnej obsluhy a údržby lietadiel. Dovtedy spomínané obmedzenia týkajúce sa vlastníctva uložené Panamou v rozpore s dohodou o voľnom obchode medzi EÚ a Strednou Amerikou bránili leteckej spoločnosti EÚ KLM poskytovať takéto služby. Toto obmedzenie sa dotklo aj ostatných leteckých spoločností z EÚ, pretože spoločnosť KLM bola jediným poskytovateľom služieb údržby lietadiel, ktorý získal licenciu Agentúry Európskej únie pre bezpečnosť letectva (EASA) v Paname.

...Komisia je pripravená začať dvojstranné spory, v ktorých prekážky nemožno vyriešiť inými prostriedkami

V prípadoch, kde nie je možné nájsť riešenie, je Komisia pripravená začať **dvojstranné urovnávanie sporov** podľa postupov uvedených v 31 z 37 preferenčných obchodných dohôd EÚ, ktorých sa týka táto správa a ktoré umožňujú prijať protiopatrenia v prípade ich nedodržania. Ďalšie informácie o dvojstranných sporoch v roku 2020 sú uvedené v oddiele V.

Vykonávanie nie je iba o prekážkach: Dohody EÚ v roku 2020 zároveň podporili väčšie otvorenie trhu a širšiu spoluprácu...

Inštitucionálne nastavenie obchodných dohôd EÚ ukazuje aj cestu pre **pokračovanie spolupráce** s obchodnými partnermi v oblasti problémov týkajúcich sa obchodu, ako sú **regulačné záležitosti**:

Príklad: Regulačná spolupráca medzi EÚ a Japonskom v rámci Výboru pre DHP pre regulačnú spoluprácu:

- Japonsko a EÚ uznali vo svojich príslušných vnútroštátnych predpisoch množstvo vinárskych postupov, ktoré používajú výrobcovia druhej strany vrátane prídavných látok a enzýmov, čím uľahčili obchod v tomto odvetví.

- Japonsko a EÚ zjednotili svoje technické predpisy pre automobily so zreteľom na štyri ďalšie technické aspekty, a to po úspešnom dokončení vykonávacích prác na štyroch predpisoch Európskej hospodárskej komisie OSN (EHK OSN). Súlad medzi predpismi sa dosiahol zmenou DHP, pričom sa aktualizoval zoznam predpisov EHK OSN o motorových vozidlách, ktoré uplatňujú obe strany.

Obchodné dohody EÚ môžu byť aj **platformou pre spoluprácu nad rámec obchodu**:

Priklad: Regulačná spolupráca medzi EÚ a Kanadou v rámci dohody CETA o bezpečnosti spotrebiteľov a farmaceutikách

- Komisia a Kanada (Health Canada) spolupracujú v oblasti bezpečnosti spotrebiteľa, vykonávajú administratívne opatrenia podpísané v roku 2018, spájajú sily v oblasti stiahnutia od používateľa (napríklad v prípade hračiek v decembri 2020) a koordinujú činnosti dohľadu, napr. nad ťažkými kovmi v detských šperkoch predávaných online.
- EÚ a Kanada sa v dôsledku dvojstrannej spolupráce medzi svojimi príslušnými orgánmi rozhodli uznať výsledky vzájomných inšpekcií správnej výrobnéj praxe, ktoré vykonávajú inšpektori z EÚ alebo Kanady v zariadeniach nachádzajúcich sa v tretích krajinách, v súlade s protokolom CETA o vzájomnom uznávaní programov dodržiavania a presadzovania pravidiel správnej výrobnéj praxe pre farmaceutické výrobky.

Obchodné dohody EÚ, najmä regionálne, ako napríklad dohody o hospodárskom partnerstve s krajinami AKT, takisto poskytujú **pevný základ na začatie dialógu s účasťou mnohých zainteresovaných strán** s cieľom riešiť dôležité výzvy medzinárodného a regionálneho obchodu, akými sú udržateľné hodnotové reťazce a detská práca.

Priklad: Vďaka dohodám o hospodárskom partnerstve s africkými, karibskými a tichomorskými partnerskými krajinami začala EÚ v rámci iniciatívy za udržateľné kakao dialóg s mnohými zainteresovanými stranami o detskej práci

- DHP medzi EÚ a Ghanou a medzi EÚ a Pobrežím Slonoviny: V rámci iniciatívy za udržateľné kakao, ktorú Komisia začala v septembri 2020, sú Ghana a Pobrežie Slonoviny v súčasnosti zapojené do dialógu EÚ s účasťou mnohých zainteresovaných strán o udržateľnej produkcii kakaa/hodnotovom reťazci, vedú podobné dialógy v teréne a v roku 2021 sa ako pozorovateľ pripojil Kamerun. Cieľom dialógu s účasťou mnohých zainteresovaných strán je dosiahnuť pokrok v oblasti eliminácie detskej práce a obchodovania s deťmi v dodávateľských reťazcoch kakaa, zlepšiť ochranu a obnovu lesov v regiónoch produkujúcich kakao a zaistiť životný príjem pestovateľom kakaa. V rámci dialógu o kakau sa stretávajú kľúčové zainteresované strany EÚ vrátane zástupcov členských štátov, Európskeho parlamentu, výrobného odvetvia a organizácií občianskej spoločnosti.

Hoci pandémie ochorenia COVID-19 mala v roku 2020 závažný negatívny vplyv na obchod, dohody o voľnom obchode EÚ naďalej uľahčovali obchod a investície...

V súčasnosti je EÚ obchodným partnerom číslo 1 v 74 krajinách sveta vrátane Ázie, Afriky, USA, západného Balkánu a susedstva EÚ. Obchodné dohody v roku 2020 aj naďalej uľahčovali obchod medzi EÚ a jej partnerskými krajinami a posilňovali pozíciu EÚ ako investora, a to aj napriek tomu, že pandémie ochorenia COVID-19 priniesla množstvo narušení dodávateľského reťazca, zníženie dopytu a výrazný pokles celkového a preferenčného obchodu.

..výzvy však pretrvávajú u niektorých z najstarších a najväčších preferenčných obchodných partnerov EÚ, ako sú Švajčiarsko, Turecko a Nórsko.....

Vo vzťahoch EÚ s niektorými z jej najstarších a najväčších preferenčných partnerských krajín **pretrvávajú výzvy**, a to na základe starších dohôd, ktorých rozsah pôsobnosti je obmedzenejší:

- So **Švajčiarskom**, prvou preferenčnou partnerskou krajinou EÚ (4. najväčšia celkovo, 3. najväčšia v oblasti služieb), sa v roku 2020 nedosiahol žiadny pokrok v ratifikácii inštitucionálnej rámcovej dohody vyrokovanej v roku 2018. Spolková rada rozhodla o zastavení rokovaní o inštitucionálnej rámcovej dohode. Dohoda sa musí dosiahnuť, aby sa uvoľnil potenciál pre ďalší dvojstranný obchod.
- S **Tureckom**, druhým najväčším preferenčným obchodným partnerom EÚ, sa rokovania o modernizovanej colnej únii môžu začať až potom, ako Rada prijme súvisiace smernice na rokovania. Turecko zachovalo obchodné prekážky v rozpore s dohodou o colnej únii, najmä formou podstatného rozšírenia počtu dodatočných ciel, ktoré ukladá nad rámec Spoločného colného sadzovníka. Medzi ďalšie obavy patrí požiadavka na osvedčenia o pôvode tovaru z EÚ. Po zmene Colného kódexu Turecka v januári 2021 sa uskutočnila séria kontaktov na vysokej úrovni a technické dialógy s Tureckom, po ktorých Turecko informovalo EÚ, že zaslalo pokyny všetkým tureckým colným správam a uskutočnilo informačné stretnutia s hospodárskymi subjektmi na objasnenie situácie. V súvislosti s uplatňovaním požiadaviek na lokalizáciu vo farmaceutickom odvetví zo strany Turecka pretrvávajú obavy. Kľúčovou požiadavkou EÚ zostáva aj nediskriminačné vykonávanie dodatkového protokolu k dohode o pridružení voči všetkým členským štátom vrátane Cyperskej republiky.
- Pokiaľ ide o **Nórsko**, štvrtú najväčšiu preferenčnú partnerskú krajinu EÚ, v téme žiadosti Komisie o preskúmanie režimu obchodu so spracovanými poľnohospodárskymi výrobkami sa nedosiahol žiadny pokrok. Export spracovaných poľnohospodárskych výrobkov z EÚ sa napriek tomu zvýšil, ale v dôsledku vysokých colných sadzieb svoj potenciál naplno nevyužíva. Rokovania o zemepisných označeniach sú naďalej pozastavené. V prípade spracovaných poľnohospodárskych výrobkov aj zemepisných označení sa vyžaduje angažovanosť.

C. Obchod a udržateľný rozvoj v centre pozornosti

V roku 2020 zostal udržateľný rozvoj pevne v centre pozornosti, a to vo forme začatia včasného preskúmania 15-bodového akčného plánu...

Vykonávanie a presadzovanie kapitol o **obchode a udržateľnom rozvoji** je prioritou obchodnej politiky EÚ. **15-bodový akčný plán týkajúci sa obchodu a udržateľného rozvoja** zverejnený vo februári 2018³⁹ usmernil snahy o ďalšie zlepšovanie vykonávania a presadzovania kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji v obchodných dohodách EÚ tým, že poskytol konzistentný rámec a stratégiu. V tomto pláne, ktorý sa v súčasnosti reviduje vzhľadom na vývoj v obchodnej politike a reakcie potrebné na pandémiu ochorenia COVID-19, sa stanovujú opatrenia v štyroch hlavných oblastiach: zlepšenie spôsobu, akým Komisia spolupracuje s členskými štátmi a Európskym parlamentom, uľahčenie monitorovacej a poradnej úlohy občianskej spoločnosti voči zmluvným stranám dohôd, dosiahnutie výsledkov a zlepšenie transparentnosti a komunikácie.

... a prvého sporu na základe dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou

Spor v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja na základe obchodnej dohody medzi EÚ a Kóreou bol prvým prípadom dvojstranného urovnávania sporov, ktorý iniciovala EÚ, a zároveň prvým prípadom týkajúcim sa ustanovení o obchode a udržateľnom rozvoji. Začal sa koncom roka 2018⁴⁰ kvôli obavám EÚ z toho, že Kórea nedodržiava zásady týkajúce sa určitých základných pracovných práv a že v súlade s obchodnou dohodou neratifikovala štyri základné dohovory MOP. Rozhodnutie skupiny expertov bolo vydané 20. januára 2021 a uviedlo sa v ňom, že Kórea si svoje povinnosti nesplnila. Spor s Kóreou dobre ilustruje aj dôležitosť **asertívneho využívania nástrojov presadzovania dohôd** stanovených v kapitolách o obchode a udržateľnom rozvoji, keď je to potrebné.

³⁹Pozri neoficiálny dokument útvarov Komisie: Spätná väzba a ďalší postup pri zlepšovaní vykonávania a presadzovania kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji v dohodách o voľnom obchode EÚ z 26. februára 2018 http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf

⁴⁰ Podrobnejšie informácie o spore nájdete v časti V.

Prípád urovnania sporu s Južnou Kóreou

Skupina expertov objasnila, že: 1) dodržiavanie základných zásad práce zakotvených v MOP bolo záväzným záväzkom členov MOP a zmluvných strán obchodnej dohody, a to aj v prípade, že dohovory neratifikovali, 2) pretrvávala povinnosť nepretržitého a trvalého úsilia na dosiahnutie ratifikácie základných dohovorov MOP, ktoré boli pre zmluvné strany záväzné (Kórea má preto naďalej povinnosť tak urobiť), a že vyvíjať nepretržité a trvalé úsilie znamená vyvinúť realistické úsilie na dosiahnutie ratifikácie, a nezostať len pri slovách, 3) nebolo potrebné preukazovať, že porušenia príslušných ustanovení majú vplyv na obchod.

Vývoj v Kórei od vyjadrenia skupiny expertov ukazuje, že ustanovenia o obchode a udržateľnom rozvoji môžu viesť k **skutočným zmenám v praxi**: 1) Kórejské národné zhromaždenie už pred vydaním správy skupiny expertov v decembri 2020 schválilo sériu legislatívnych zmien kórejského zákona o úprave odborov a pracovných vzťahov (TULRAA), ktorých cieľom je dosiahnuť súlad so zásadou slobody združovania. 2) Národné zhromaždenie dokončilo 26. februára 2021 ratifikáciu troch zo štyroch nevyriešených základných dohovorov MOP (č. 87 o slobode združovania a práve organizovať sa, č. 98 o práve organizovať sa a o kolektívnom vyjednávaní a č. 29 o nútenej práci). 3) S využitím inštitucionálnych štruktúr podľa dohody o voľnom obchode sa výbor pre obchod a udržateľný rozvoj a výbor pre obchod v apríli 2021 dohodli na procese monitorovania vykonávania odporúčaní v správe skupiny expertov, ktorý bude zahŕňať spoločné preskúmanie vykonaných zmien v odborovom práve a krokov k ratifikácii jedného zostávajúceho základného dohovoru MOP č. 105 o zrušení nútenej práce.

Dôkladné monitorovanie ustanovení o obchode a udržateľnom rozvoji v obchodných dohodách EÚ je kľúčové...

Napriek pandémie ochorenia COVID-19 sa **všetky výbory pre obchod a udržateľný rozvoj**, s výnimkou Vietnamu, **konali podľa plánu** v roku 2020 a prvých dvoch štvrtrokoch 2021 vrátane prvého zasadnutia rady pre obchod a udržateľný rozvoj zriadenej na základe **Dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom**. Virtuálne sa uskutočnili aj schôdze domácich poradných skupín oboch strán dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Singapurom a fór občianskej spoločnosti, ktoré umožnili účasť mnohým organizáciám občianskej spoločnosti a vypočutie ich názorov.

.....a ratifikácia dohovorov MOP obchodnými partnermi EÚ zostáva vysokou prioritou

Kľúčovou prioritou spolupráce EÚ v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja s niekoľkými partnermi dohody o voľnom obchode je **ratifikácia základných dohovorov MOP a vykonávanie pracovných záväzkov**. Najvýraznejším príkladom bol prípad urovnania sporu s **Kóreou**, ako je spomenuté vyššie. Pozoruhodná je aj pokračujúca spolupráca s **Vietnamom** zdôrazňujúca priestor na pokrok, ktorý poskytuje ratifikačný postup, a osobitnú úlohu Európskeho parlamentu v tejto fáze. Vietnam v roku 2020 pokračoval v práci na právnych predpisoch, ktoré majú umožniť vykonávanie jeho nového zákonníka práce, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2021 (po prijatí 20. novembra 2019). EÚ tento proces naďalej podporovala vo forme spolupráce s MOP a prostredníctvom úzkej spolupráce s vietnamskými orgánmi. Bez ohľadu na uvedené skutočnosti a vzhľadom na to, že neexistujú vykonávacie právne predpisy, vo Vietname zatiaľ nie je možné vytvoriť slobodné odborové zväzy.

Komisia opäť úzko spolupracuje s Medzinárodnou organizáciou práce...

Komisia v spolupráci s MOP poskytla **Gruzínsku** technickú pomoc na podporu krajiny pri prijímaní nového zákonníka práce v septembri 2020. Výsledkom je výraznejšie priblíženie sa k medzinárodným normám a príslušným právnym predpisom EÚ a nový zákon o inšpekcii práce. Vďaka projektu na posilnenie inšpekcie práce umožnila Komisii spolupráca s MOP ponúknuť technickú pomoc na podporu pracovných práv vo vidieckych oblastiach v **Kolumbii**. Spolupráca umožnila aj zorganizovať seminár o inšpekcii práce v **Peru** vo februári 2020. EÚ v roku 2020 poskytla aj technickú pomoc na zlepšenie inšpekcie práce v poľnohospodárskych odvetviach **Ekvádoru** (má sa vykonať v roku 2021).

Rastúci význam má aj vykonávanie záväzkov v oblasti environmentálnej udržateľnosti

V oblasti **životného prostredia** Komisia pokračovala v úzkej spolupráci s **Vietnamom**, ktorá sa týka vynútiteľnosti práva, správy a obchodu v lesnom hospodárstve (FLEGT). Dohoda o dobrovoľnom partnerstve medzi EÚ a Vietnamom nadobudla platnosť v júni 2019 a Vietnam pokračoval v práci na predpisoch potrebných na zavedenie systému zabezpečenia zákonnosti pôvodu dreva. Úzka spolupráca pokračovala aj s **Ukrajinou**, pokiaľ ide o reformu ukrajinského odvetvia lesného hospodárstva so zameraním na ťažbu a obchod s drevom, a najmä opatrenia prijaté proti nezákonne vysadenému drevu.

V rámci preskúmania 15-bodového akčného plánu týkajúceho sa obchodu a udržateľného rozvoja sa hľadajú spôsoby, ako posilniť vykonávanie a presadzovanie dohôd...

Preskúmanie **15-bodového akčného plánu** Európskej komisie z februára 2018 sa začalo v roku 2021 (s predbežným plánovaním od roku 2023) a zahŕňa rozsiahle verejné konzultácie a porovnávaciu štúdiu o vykonávaní a presadzovaní ustanovení o obchode a udržateľnom rozvoji v obchodných dohodách EÚ. Preskúmanie plánu týkajúceho sa obchodu a udržateľného rozvoja sa celkovo zameria na všetky relevantné aspekty vykonávania a presadzovania kapitol o obchode a trvalo udržateľnom rozvoji vrátane rozsahu záväzkov, monitorovacích mechanizmov, možnosti ukladania sankcií v prípade neplnenia, doložky o „základných prvkoch“, ako aj inštitucionálnej štruktúry a potrebných zdrojov.

Pri vykonávaní ustanovení o obchode a udržateľnom rozvoji do obchodných dohôd EÚ vychádza Komisia z odporúčaní domácich poradných skupín EÚ, ktoré jej pomáhajú spojiť sa s občianskou spoločnosťou v EÚ aj v partnerských krajinách.

V dvanástich obchodných dohodách EÚ⁴¹ je zahrnuté zapojenie **občianskej spoločnosti** do poradenstva pri monitorovaní a vykonávaní kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji, a to najmä formou vytvorenia **domácich poradných skupín** na oboch stranách. Členmi domácich poradných skupín EÚ sú skupina zástupcov zainteresovaných strán na úrovni EÚ, ako aj menšie organizácie, ktoré sa venujú konkrétnym témam. Väčšina členov je vybraná na základe verejnej výzvy na vyjadrenie záujmu, zatiaľ čo ostatných vymenúva Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV), ktorý zabezpečuje aj sekretariát domácich poradných skupín EÚ. Komisia podporuje prácu domácich poradných skupín EÚ a partnerských krajín prostredníctvom projektu nástroja partnerstva, ako aj spoločnou prácou zamestnancov Komisie v ústredí a obchodných tímov v delegáciách EÚ.

⁴¹ Táto správa sa týka 11 z týchto dohôd, na 12. dohodu o obchode a spolupráci so Spojeným kráľovstvom sa zatiaľ nevzťahuje, pretože jej uplatňovanie sa začalo iba 1. januára 2021.

Príklady činností domácich poradných skupín EÚ relevantných pre vykonávanie kapitol o obchode a udržateľnom rozvoji

Pracovný spor s Južnou Kóreou: Členovia domácej poradnej skupiny EÚ, ktorí podporujú Komisiu, aby pokročila v úsilí EÚ o uvedenie Južnej Kórey do súladu s pracovnými záväzkami podľa dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kóreou, upozornili Komisiu na informácie o potenciálne problematických prvkoch v kórejskom právnom rámci a postupoch súvisiacich so základnými zásadami MOP a ratifikáciou základných dohovorov MOP. Domáca poradná skupina EÚ zohráva aktívnu úlohu pri monitorovaní dodržiavania správy skupiny expertov na obchod a udržateľný rozvoj.

Problémy v oblasti ľudských práv v krajinách Andského spoločenstva: Domáca poradná skupina EÚ počas dvoch stretnutí s Komisiou v roku 2020 informovala o násilí voči vedúcim odborov a environmentálnym aktivistom v Kolumbii, o situácii v odvetví banánov v Ekvádore, o monitorovaní pracovných a environmentálnych problémov v Peru a o sociálno-ekonomickom vplyve pandémie ochorenia COVID-19 na EÚ a partnerské krajiny Andského spoločenstva. Komisia využila tento vstup pri diskusii s obchodnými partnermi na zasadnutiach Výboru pre obchod a udržateľný rozvoj.

Nadviazanie štruktúrovaného dialógu s občianskou spoločnosťou sa ukázalo byť náročné pre niektorých obchodných partnerov EÚ, ktorí majú s občianskou spoločnosťou obmedzenú angažovanosť. Delegácie EÚ sa vyzývajú, aby sa obrátili na hostiteľské krajiny, pretože tie štruktúry zaviedli, a v prípade potreby poskytli rady a podporu, ako ukazuje nasledujúci príklad:

- Dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a Vietnamom: Komisia prostredníctvom svojho obchodného tímu pri delegácii EÚ v Hanoi aktívne podporovala zriadenie vietnamskej domácej poradnej skupiny po nadobudnutí účinnosti dohody o voľnom obchode. Táto podpora sa poskytovala hlavne formou projektu propagujúceho zapojenie sociálnych partnerov (obchodné a robotnícke organizácie) a občianskej spoločnosti [mimovládne organizácie (MVO)]. Vzhľadom na obmedzené skúsenosti nezávislých organizácií občianskej spoločnosti vo Vietname to ocenila miestna občianska spoločnosť aj vietnamská administratíva.

D. Analýza účinkov obchodných dohôd (ex post) na zlepšenie vykonávania

Poučenie sa zo skutočného vplyvu existujúcich dohôd pomáha zlepšiť vykonávanie v budúcnosti...

Komisia **postupne vyhodnocuje vplyv svojich obchodných dohôd**, zvyčajne prvýkrát po piatich rokoch vykonávania, s cieľom overiť, či sa dosiahli očakávané výsledky. V roku 2020 boli dokončené dve hodnotenia *ex post*. Týkali sa Dohody o hospodárskom partnerstve s krajinami **CARIFORUM-u** (jej druhé hodnotenie po desiatich rokoch platnosti) a dohôd o voľnom obchode so **šiestimi krajinami Stredozemia**.⁴² Boli uverejnené v januári a marci 2021. Obe štúdie poukazujú na hlavné pretrvávajúce problémy a na to, kde by sa mal klásť dôraz pri vykonávaní, a aj na identifikáciu problémov, s ktorými sa regióny stretávajú častejšie.

Napríklad v prípade **DHP medzi EÚ a krajinami CARIFORUM-u** je naďalej problémom nedostatočná administratívna kapacita orgánov/agentúr, ako aj nedostatočné povedomie o dohode na

⁴² Štúdia sa týka Alžírsko, Egypta, Jordánska, Libanonu, Maroka a Tuniska, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fab9bddd-9106-11eb-b85c-01aa75ed71a1>

strane podnikateľov a nedostatočné dodržiavanie povinností v oblasti transparentnosti. Vzhľadom na rozvojový rozmer DHP jej úspešné vykonávanie 14 krajinami CARIFORUM-u výrazne závisí aj od príslušného financovania rozvojovej spolupráce. Nový program partnerstva v rámci Nástroja susedstva a rozvojovej a medzinárodnej spolupráce (NDICI – Globálna Európa) viacročného finančného rámca (VFR) na roky 2021 – 2027 vytvára príležitosti pre takúto prispôsobenú podporu pri identifikovaných výzvach súvisiacich s obchodom. V hodnotení sa identifikovali aj oblasti, v ktorých musí EÚ urobiť viac, najmä pokiaľ ide o väčšiu angažovanosť členských štátov, lepšiu komunikáciu a podporu prepojení a platforiem medzi podnikmi.

V prípade **šiestich euro-stredomorských dohôd o pridružení** sa v štúdiu poukazuje na potrebu ďalšieho zníženia počtu iných ako colných opatrení, ako sú neautomatické dovozné licencie alebo neoznámené technické predpisy, ktoré spôsobujú nepredvídateľnosť a narušajú miestne obchodné operácie. V štúdiu sa okrem toho odporúča zjednodušenie administratívnych postupov, uplatňovanie medzinárodne uznávaných noriem a zamedzenie zbytočnej duplikácii posudzovania zhody. Zlepšovanie podnikateľského prostredia by musela sprevádzať zvýšená podpora a spolupráca EÚ v oblasti politík zlepšujúcich konkurencieschopnosť, zručnosti a odstraňovanie logistických obmedzení. V rámci zistených cieľov sa bude nielen informovať o procese vykonávania dohôd o voľnom obchode, ale tieto ciele môžu aj usmerniť úvahy o podpore pomoci obchodu EÚ v období rokov 2021 až 2027.

III. Podpora využívania obchodných dohôd malými a strednými podnikmi

Malé a stredné podniky a rodinné podniky predstavujú približne 99 % všetkých spoločností v EÚ a podieľajú sa na polovici európskeho HDP

Globálne trhy zostávajú dôležitým zdrojom rastu pre MSP, ktoré predstavujú tretinu celkového vývozu z EÚ, a podporujú viac ako 13 miliónov pracovných miest v EÚ⁴³. Komisia v roku 2020 zintenzívnila úsilie pomôcť malým a stredným podnikom vyťažiť maximum z obchodných pravidiel a dohôd, ako aj uľahčiť im proces upozorňovania na obavy súvisiace s dodržiavaním obchodných dohôd a pravidiel.

Medzery v informáciách a nedostatok know-how môžu sami osebe predstavovať prekážku obchodu a investícií, pričom majú obzvlášť veľký vplyv na malé spoločnosti. Po prvé, obchodné dohody sú zbytočné, ak o nich potenciálni prijímatelia nevedia a pokiaľ nerozumejú, ako v konkrétnom prípade získať prístup k výhodám. Aj keď MSP priamo nevyvážajú, obchodné dohody pre nich môžu byť dôležité kvôli ich úlohe v globálnych dodávateľských reťazcoch. Po druhé, aj keď spoločnosti vedia o pravidlách WTO a preferenčných dohodách EÚ, ich prínosy sa neprejavia automaticky. Hoci je podpora obchodu v kompetencii členských štátov, podnikateľských združení alebo orgánov na podporu obchodu, Komisia z tohto dôvodu v roku 2020 pokračovala v podpore ich činností, a to aj formou usmernení, dosahu (vrátane hlavne cez delegácie EÚ v partnerských krajinách), špecializovaných interaktívnych online nástrojov alebo poradenských stredísk a centier starajúcich sa o potreby MSP.

⁴³ Poznámka hlavného ekonóma GR pre obchod z mája 2020:
https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158778.pdf

Obchodné dohody s rozvojovými krajinami ponúkajú príležitosti prístupu na trh, ktorých sa chcú chopiť miestne MSP, a poskytujú stimuly pre reformy, na ktorých môže rozvojová spolupráca ďalej stavať. Dohody o hospodárskom partnerstve (DHP) napríklad s africkými, karibskými a tichomorskými krajinami majú silný rozvojový rozmer: ich úspešné vykonávanie závisí od riešenia vnútorných obmedzení týchto krajín v oblasti obchodu formou pomoci obchodu. Pracovný dokument útvarov Komisie, ktorý je priložený k tejto správe, obsahuje príklady toho, ako delegácie EÚ pracujú na riešení prekážok obchodu formou pomoci obchodu. Správa o pokroku EÚ v oblasti pomoci obchodu za rok 2020 obsahuje ďalšie informácie o podpore Komisie a členských štátov pre MSP v rozvojových krajinách s cieľom čo najlepšie využiť obchodné dohody EÚ.⁴⁴

A. Portál Access2Markets a nástroj na posúdenie pravidiel pôvodu (ROSA)

V roku 2020 bol spustený portál Access2Markets, ktorý ponúka bezplatný a komplexný zdroj informácií o obchode...

Nový portál Komisie pre dovoz a vývoz **Access2Markets**⁴⁵ spustený v októbri 2020 s integrovaným **nástrojom na posúdenie pravidiel pôvodu (ROSA)** ponúka množstvo bezplatných, vyhľadateľných, viacjazyčných a aktuálnych informácií. Pokrýva 122 exportných trhov mimo EÚ a 190 zdrojových trhov. Spoločnosti tu nájdu informácie o clách, daniach, kvótach, dovozných formalitách a postupoch pri dovoze a vývoze a môžu porovnávať pravidlá pôvodu vo všetkých obchodných dohodách EÚ. Hoci je k dispozícii každému používateľovi, je obzvlášť užitočný pre MSP.

... platforma obsahuje nástroj na vlastné posúdenie, ktorý má pomôcť podnikom zorientovať sa v pravidlách pôvodu v rôznych dohodách EÚ

ROSA, nástroj na vlastné posúdenie pravidiel pôvodu

ROSA prevedie používateľov súborom otázok, aby posúdil, či ich výrobky spĺňajú alebo nespĺňajú pravidlá, ktoré používateľom umožňujú získať preferenčné zaobchádzanie podľa obchodnej dohody EÚ. Na zjednodušenie života spoločností zahŕňa ROSA aj jasné pokyny k dokumentácii požadovanej ako dôkaz o pôvode na získanie colných preferencií a obsahuje funkciu na porovnanie pravidiel v rôznych dohodách. V súčasnosti sa ROSA používa asi 500-krát denne.

Access2Markets pozitívne prijalo až 10 000 denných používateľov, pričom 70 % z nich pochádza z EÚ. Jeho využitie je výrazne vyššie ako využitie nástrojov, ktoré nahradil (Databáza o prístupe na trh a poradenské stredisko pre MSP). Access2Markets a ROSA boli vyvinuté v úzkej spolupráci s obchodnými asociáciami a obchodnými komorami a neustále sa vylepšujú na základe spätnej väzby od používateľov. Tento dobrý začiatok sa odzrkadlil v tom, že platforma vyhrala hlasovanie verejnosti v rámci udeľovania **Cien európskeho ombudsmana za dobrú správu**⁴⁶ v roku 2021, čo predstavuje uznanie poskytovania služby zameranej na občanov v čase krízy.

⁴⁴ Európska komisia, *Správa o pokroku EÚ v oblasti pomoci obchodu za rok 2020 – Preskúmanie pokroku pri vykonávaní aktualizovanej stratégie EÚ pre pomoc obchodu z roku 2017*, Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, Luxemburg, 2020 (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f022db96-d854-11ea-adf7-01aa75ed71a1>).

⁴⁵ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sk/home>

⁴⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=EXklJaJvv5E>

Access2Markets sa má v nasledujúcich rokoch rozšíriť o budúce moduly týkajúce sa služieb a obstarávania a o väčšinu dohôd v nástroji ROSA do konca roku 2021...

V rámci vylepšení sa **rozsah pôsobnosti portálu Access2Market rozširuje** o ďalšie kľúčové prvky obchodných dohôd EÚ:

- Pilotne sa vyvíja **prehľadateľná databáza pokrývajúca niekoľko odvetví služieb** na základe dohôd EÚ a konkrétne odvetvové príručky sa podrobnejšie zamerajú na niektoré regióny alebo krajiny, napríklad v oblasti ustanovení o zdraví rastlín a zvierat.
- **Geografické pokrytie nástroja ROSA sa takisto rozširuje** tak, aby do konca roku 2021 zahŕňal väčšinu obchodných dohôd. Už v súčasnosti obsahuje 26 obchodných dohôd s 36 krajinami (vrátane Veľkej Británie, stredoamerických partnerských krajín, Kolumbie/Peru/Ekvádoru, Vietnamu, Kanady, Japonska a Južnej Kórey).
- Nový špecializovaný nástroj – **Access2Procurement**⁴⁷ – spustený v septembri 2021, zahŕňa vládne obstarávanie podľa obchodných dohôd EÚ, počnúc členmi Dohody o vládnom obstarávaní (GPA) a Dohody medzi EÚ a Kanadou (CETA). Pokrytie sa bude postupne rozširovať.

Nový nástroj na zlepšenie informovanosti o verejných súťažiach

Access2Procurement je nový IT nástroj integrovaný do platformy Access2Markets. Jeho účelom je pomôcť európskym dodávateľom zistiť, či sú oprávnení uchádzať sa o danú zákazku na verejné obstarávanie v tretej krajine. Na základe odpovedí, ktoré používatelia poskytnú na tri alebo štyri otázky týkajúce sa obstarávateľa, predmetu obstarávania a očakávanej hodnoty zákazky, nový nástroj vygeneruje rýchle a veľmi spoľahlivé posúdenie toho, či je používateľ oprávnený zúčastniť sa procesu predkladania ponúk. Uchádzačom to pomôže určiť, či sa na projekt obstarávania v tretej krajine vzťahujú alebo nevzťahujú záväzky tejto krajiny týkajúce sa prístupu na trh voči EÚ podľa Dohody WTO o vládnom obstarávaní alebo dvojstrannej dohody.

B. Príručky, poradenské strediská, centrá pre MSP a spolupráca so sieťami

Komisia sa vo svojom komunikačnom úsilí nad'alej zameriava na výhody, ktoré obchodné dohody EÚ ponúkajú podnikom, najmä MSP...

Komisia v roku 2020 pokračovala v **tvorbe série príručiek** na pomoc podnikom pri plnení dohôd, ktoré sú podložené špecializovanými školeniami a webinármi pre zainteresované strany a dopĺňajú činnosti členských štátov EÚ a podnikov. **Delegácie EÚ** zohrávajú dôležitú úlohu pri zvyšovaní informovanosti a podpore hospodárskych subjektov, ktoré chcú využívať výhody dohody.

- Príklad Kanada: Komisia v roku 2020 pokračovala vo vývoji konkrétnych príručiek a organizovaní webinárov na pomoc podnikom z EÚ, ktoré pôsobia alebo chcú pôsobiť na kanadskom trhu. Táto činnosť sa týkala deviatich oblastí od veľmi technických tém, ako sú alternatívy úpravy metylbromidom na vývoz určitých rastlinných výrobkov alebo príležitosti pre spoločnosti pôsobiace v oblasti čistých technológií, až po všeobecnejšie témy, ako sú možnosti verejného obstarávania v Kanade na federálnej a subfederálnej úrovni alebo prehľad

⁴⁷ <https://webgate.ec.europa.eu/procurement/#/step1>

práv duševného vlastníctva v Kanade. Všetky tieto príručky a správy sú verejne dostupné na webovom sídle Komisie⁴⁸.

- Príklad Japonsko: V roku 2020 obchodný tím v rámci tokijskej delegácie EÚ vytvoril podrobnú príručku, ktorá spoločnostiam poskytne informácie o prístupe na trh, doplnenú odvetvovými príručkami.⁴⁹

Centrá pre MSP na kľúčových trhoch, podporované EÚ, zohrávajú dôležitú úlohu...

S cieľom pomôcť MSP pri internacionalizácii a prístupe k vyrokovaným výhodám v partnerských krajinách **Komisia naďalej sponzoruje centrá pre MSP v Číne a Japonsku** v úzkej spolupráci s členskými štátmi, národnými a európskymi podnikateľskými združeniami v zahraničí a organizáciami na podporu obchodu. **Centrum pre priemyselnú spoluprácu medzi EÚ a Japonskom**⁵⁰ má 2 233 registrovaných členov. Spoločne ho financuje a riadi EÚ a Japonsko⁵¹ v spolupráci s organizáciami na podporu obchodu členských štátov. Poskytuje MSP viacero služieb⁵², okrem iného prostredníctvom poradenského strediska pre DHP⁵³, japonského poradenského strediska pre dane a verejné obstarávanie⁵⁴ a prostredníctvom špeciálneho poradenského strediska⁵⁵ podporuje prenos technológií medzi EÚ a Japonskom. **Centrum EÚ pre MSP v Číne** je projekt financovaný Komisiou, ktorý od roku 2010 pomáha európskym malým a stredným podnikom pripraviť sa na podnikanie v Číne. Projekt je v súčasnosti v tretej fáze a má byť spustený od októbra 2020 do marca 2022. Centrum EÚ pre MSP vo svojej fáze 2 (júl 2014 až apríl 2020) financovala EÚ s celkovým rozpočtom 5,9 milióna EUR a na webovom sídle Centra EÚ pre MSP je zaregistrovaných 14 163 používateľov.

Centrá pre MSP v Japonsku a Číne

Príklady činností Centra pre priemyselnú spoluprácu medzi EÚ a Japonskom v roku 2020:

- ✓ 16 webinárov týkajúcich sa DHP (prostredníctvom poradenského strediska pre DHP) s 925 účastníkmi,
- ✓ 18 informačných prehľadov, ktoré usmerňujú MSP v otázkach kľúčových aspektov DHP,
- ✓ 21 webinárov s 810 účastníkmi.

Príklady činností Centra EÚ pre MSP v Číne (november 2014 – apríl 2020):

- ✓ 307 školení v Číne a EÚ pre viac ako 12 000 MSP so sídlom v EÚ,
- ✓ 28 memoránd o porozumení podpísaných s vládnyimi agentúrami a organizáciami na podporu podnikania v Číne a Európe,

⁴⁸ <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1720&title=CETA-factsheet-and-guides>

⁴⁹ Príručka pre dodávateľov z EÚ o vládnom obstarávaní v Japonsku: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/november/tradoc_159028.pdf, Podrobná príručka s informáciami pre spoločnosti z EÚ o prístupe na trh: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/sk/content/dohoda-o-hospodarskom-partnerstve-medzi-eu-japonskom>

⁵⁰ <https://www.eu-japan.eu/>

⁵¹ EÚ poskytuje financovanie v rámci pracovného programu COSME na rok 2020 (5,6 milióna EUR, apríl 2020 – marec 2022).

⁵² <https://www.eu-japan.eu/summary-activities>

⁵³ <https://www.eubusinessinjapan.eu/library/news/epa-helpdesk>

⁵⁴ <https://www.eu-japan.eu/japan-tax-public-procurement-helpdesk>

⁵⁵ <http://www.eu-jp-tthelpdesk.eu/>

✓ 270 partnerstiev medzi Centrom EÚ pre MSP a partnerskými organizáciami.

...a v niektorých prípadoch ich podporujú aj tematické tímy

Spoločnosti v EÚ (najmä tie menšie) často čelia praktickým výzvam a obmedzeniam, pokiaľ ide o ochranu práv duševného vlastníctva v tretích krajinách, ako sú nútené prenosy technológií, procedurálne nedostatky, nevybavené záznamy v registrácii práv, neregistrovanie určitých práv, neodrádzajúca úroveň sankcií za porušovanie práv duševného vlastníctva, nedostatok odborných znalostí, korupcia, nedostatočná informovanosť a nedostatočná transparentnosť. S cieľom pomôcť im účinne zvládnuť tieto výzvy, ktoré môžu mať vplyv na ich úsilie o internacionalizáciu, zriadila Komisia **tematické poradenské strediská pre malé a stredné podniky v oblasti práv duševného vlastníctva v kľúčových regiónoch, a to najmä v Číne, Latinskej Amerike a juhovýchodnej Ázii**.⁵⁶ Tieto poradenské strediská pomáhajú malým a stredným podnikom v EÚ chrániť a presadzovať svoje práva duševného vlastníctva na územiach partnerských krajín EÚ v oblasti obchodu poskytovaním bezplatných informácií a služieb.

⁵⁶ https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/ip-thematic-areas_en

C. Prehľbovanie spolupráce s podnikmi a obchodnými sieťami

S cieľom osloviť spoločnosti v teréne Komisia v roku 2020 pokračovala v **prehľbovaní spolupráce so zástupcami obchodných záujmov EÚ** v Únii a v tretích krajinách vrátane siete Enterprise Europe Network (EEN)⁵⁷, celosvetovej siete európskych obchodných organizácií (EBO WWN)⁵⁸ a organizácií na podporu obchodu členských štátov (TPO). Cieľom Komisie je podporovať výmenu názorov s týmito organizáciami a zlepšiť tak prístup európskych podnikov na trh v tretích krajinách.

EEN poskytuje rady o dohodách o voľnom obchode, ktoré uzavrela EÚ. Tematická skupina EEN pre internacionalizáciu MSP si prostredníctvom komunitnej platformy EEN pravidelne vymieňa informácie o najnovších problémoch spojených s obchodom. Expertná skupina organizuje aj webináre pre miestne podniky a poradcov EEN a prevádzkuje poradenské strediská na šírenie informácií o obchodných dohodách:

Sieť European Enterprise Network – nedávne činnosti

- Tematická skupina EEN pre internacionalizáciu MSP zorganizovala 27. januára 2021 webinár „Zoznámte sa s našimi medzinárodnými partnermi: EEN Singapur“, na ktorom upozornila na možnosti a podporu pre podnik z EÚ, ktorý má záujem podnikat' v Singapure s využitím dohody o voľnom obchode.
- EEN Vietnam spustila poradenské stredisko s cieľom posúdiť potreby podnikov v súvislosti s dohodou o voľnom obchode medzi EÚ a Vietnamom, ktorá nadobudla platnosť 1. augusta 2020, a to aj realizáciou prieskumov, organizovaním stretnutí atď.
- V novembri 2020 organizovala sieť EEN, v úzkej spolupráci s GR pre obchod, špecializované praktické školenie o funkciách portálu Access2Markets. Webinár bol pozitívne prijatý a školenia sa zúčastnilo viac ako 200 poradcov EEN. V budúcnosti sa plánuje viac takýchto praktických školení.

Podpora pre MSP je aktuálne súčasťou mnohých obchodných dohôd EÚ...

S cieľom naďalej pomáhať MSP pri využívaní obchodných dohôd EÚ sa v rámci nedávnych dohôd zahrnuli do **dohôd o voľnom obchode EÚ kapitoly o MSP**⁵⁹, ktoré zabezpečujú transparentnosť voči MSP a pravidelné kontakty medzi kontaktnými miestami strán pre MSP. V roku 2020 doručili kontaktné miesta pre MSP zriadené podľa dohody CETA spoločnému výboru CETA, ktorý sa stretol

⁵⁷Sieť spolufinancovaná z európskeho [programu COSME](#) aktívne pôsobí vo viac ako 60 krajinách a spája 3 000 odborníkov zo 600 členských organizácií. Cieľom siete je pomôcť malým a stredným podnikom v rámci ich medzinárodnej činnosti.

⁵⁸<https://eboworldwide.eu/>

⁵⁹ S Kanadou bolo dohodnuté odporúčanie týkajúce sa MSP, DHP medzi EÚ a Japonskom a dohoda o obchode a spolupráci so Spojeným kráľovstvom obsahujú kapitoly o MSP, rovnako ako dohody uzavreté s Mercosurom a modernizovaná dohoda s Mexikom. Kapitoly o MSP sú takisto súčasťou rokovaní s Čile, Indonéziou, Austráliou a Novým Zélandom.

v júli 2020 a začal plniť svoj pracovný plán na roky 2020 – 2021⁶⁰, správu o činnosti, ktorá okrem iného zahŕňala EEN a sledovanie pokroku MSP v rámci dohody CETA. Stretnutie kontaktných miest zriadených v rámci DHP medzi EÚ a Japonskom sa uskutočnilo vo februári 2021, kde obe strany informovali o svojich iniciatívach na vykonávanie ustanovení o informáciách v rámci kapitoly o MSP.

IV. Riešenie prekážok a hľadanie riešení

IV.1 Súčasný stav prekážok obchodu a odstraňovania počas náročného roka

Rok 2020 bol obzvlášť náročným rokom: zdravotná a hospodárska kríza vyvolaná pandémiou ochorenia COVID-19 posilnila protekcionizmus a niektorí partneri v dôsledku nej odmietli odstrániť prekážky, ktoré kríze predchádzali.

Inštitucionálne orgány zriadené obchodnými dohodami EÚ predstavujú dôležitý spôsob zisťovania, nastoľovania a riešenia problémov s obchodnými partnermi, s ktorými EÚ uzatvorila preferenčné obchodné dohody. Podniky sa však môžu stretnúť s problémami v oblastiach, ktoré nie sú priamo upravené obchodnou dohodou, alebo v krajinách, s ktorými EÚ nemá uzavretú preferenčnú obchodnú dohodu. Práce na identifikácii a odstraňovaní prekážok teda pokračovali aj v roku 2020 na všetkých úrovniach (dvojstranných aj mnohostranných), aby sa riešili obavy podnikov z EÚ, ktoré čelia obmedzujúcim opatreniam alebo postupom a s ktorými sa voči obchodným partnerom EÚ zaobchádza nespravodlivo alebo ktoré nemôžu súťažiť za rovnakých podmienok. Aby sa uľahčili sťažnosti, Komisia v novembri 2020 na svojom portáli Access2Markets zriadila **jednotné kontaktné miesto**, ktoré predstavuje miesto jediného kontaktu na poskytovanie informácií o prekážkach obchodu a/alebo o tom, že obchodní partneri nedodržiavajú svoje záväzky týkajúce sa obchodu a udržateľného rozvoja.

A. Celkový súbor (všetkých registrovaných) prekážok obchodu a investícií k 31. decembru 2020

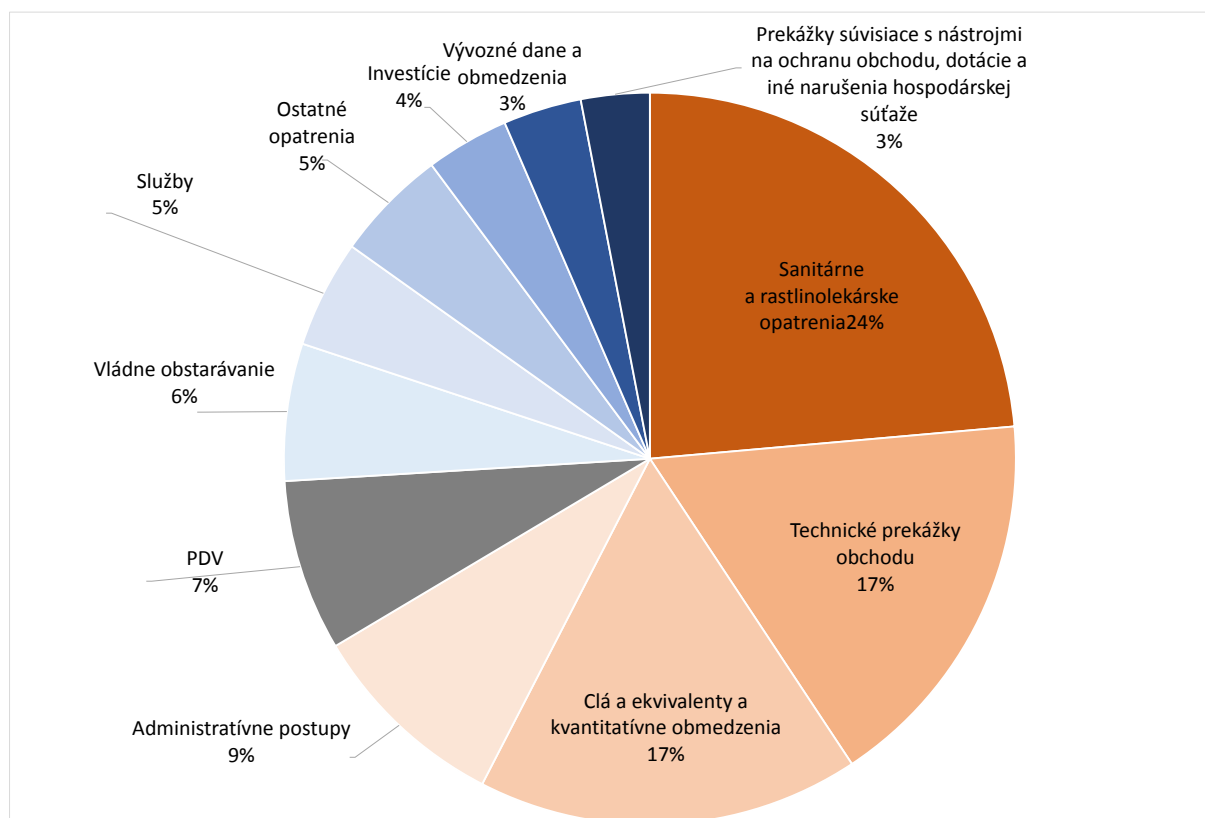
Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, na konci roka 2020 je v databáze Komisie Access2Markets uvedených **462 aktívnych prekážok obchodu a investícií v 66 tretích krajinách**:

Typ opatrenia	Počet prekážok
Sanitárne a rastlinolekárske opatrenia	109
Technické prekážky obchodu	79
Clá a ekvivalenty a kvantitatívne obmedzenia	78
Administratívne postupy	41
Služby a investície	39
Iné opatrenia*	37
PDV	35
Verejné obstarávanie	28
Vývozné dane a obmedzenia	16
Celkový súčet	462

⁶⁰ Pracovný plán a správa o činnosti sú k dispozícii na adrese: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/july/tradoc_158910.pdf

* Medzi ďalšie opatrenia patria prekážky súvisiace s nástrojmi na ochranu obchodu a subvenciami, opatrenia ovplyvňujúce hospodársku súťaž a ďalšie opatrenia nezaraditeľné do predchádzajúcich kategórií.

Obrázok č. 4: Typy prekážok v roku 2020

Ako je zrejmé z obrázku č. 4, pri pohľade na **typy prekážok**, ako v predchádzajúcich rokoch, zostali sanitárne a rastlinolekárské opatrenia (109) najväčšou kategóriou, pričom tvorili štvrtinu všetkých zaznamenaných prekážok, po nich nasledovali technické prekážky obchodu, colné opatrenia a kvantitatívne obmedzenia (takmer 80 každý). Tieto tri kategórie predstavovali takmer 60 % všetkých aktívnych prekážok v roku 2020.

Keď sa pozrieme na **geografické rozloženie**, v roku 2020 zostala Čína krajinou s najvyšším počtom zaznamenaných prekážok a má 40 prekážok (o dve viac ako v roku 2019). Na druhom mieste skončilo Rusko, za ním Indonézia a Spojené štáty (po 26), India (25) a Turecko (24). Ďalšie krajiny s desiatimi alebo viacerými prekážkami obchodu sú Brazília, Južná Kórea, Austrália, Alžírsko, Egypt, Maroko, Kanada a Malajzia.

B. Vývoj prekážok obchodu a investícií v roku 2020

V nasledujúcej tabuľke sú zobrazené nové oznámené prekážky a vyriešené prekážky v roku 2020⁶¹ podľa typu/kategórie a uvádza sa v nej čistý nárast (+8) v porovnaní s rokom 2019⁶²:

Typ opatrenia	Nové prekážky ⁶³	Vyriešené prekážky
Sanitárne a rastlinolekárске opatrenia	13	17
Technické prekážky obchodu	5	6
Administratívne postupy	5	4
Clá a ekvivalenty a kvantitatívne obmedzenia	5	2
Služby a investície	4	1
Ďalšie opatrenia ⁶⁴	4	1
Verejné obstarávanie	3	1
Vývozné dane a obmedzenia	1	1
PDV	1	0
Celkový súčet	41	33

Sanitárne a rastlinolekárске opatrenia boli opäť na prvom mieste, pokiaľ ide o nové opatrenia (13), ale aj o vyriešené opatrenia (17), a predstavovali polovicu všetkých prekážok vyriešených v roku 2020. Vyriešené prekážky týkajúce sa sanitárnych a rastlinolekárskych opatrení znamenali napríklad otvorenie japonských trhov s určitými výrobkami z hovädzieho mäsa z EÚ pre vývozcov z EÚ, povolenie belgických jabĺk v Mexiku a Thajsku alebo prinútenie Južnej Kórey zrušiť zákaz hydiny z Maďarska.

Druhým a tretím najbežnejším typom boli **technické prekážky obchodu** a prekážky súvisiace s **administratívnymi postupmi**.

Pokiaľ ide o **nové prekážky oznámené v roku 2020 podľa odvetví**, 43 % bolo zistených v **odvetví poľnohospodárstva a rybárstva**, zatiaľ čo v odvetví vína a liehovín boli oznámené štyri nové prekážky a v automobilovom odvetví tri. Po poľnohospodárstve a rybárstve však predstavovali najväčšiu skupinu nových prekážok (8) **horizontálne opatrenia**, ktoré môžu ovplyvniť všetok vývoz do príslušnej partnerskej krajiny v oblasti obchodu (6), alebo opatrenia, ktoré sa týkajú viac ako jedného odvetvia (2). **Horizontálne opatrenia a opatrenia vo viacerých odvetviach spoločne tvorili štvrtinu všetkých nových prekážok** oznámených v roku 2020⁶⁵, čo odzrkadľuje nárast protekcionistických tendencií, ktoré sú ešte zvýraznené pandémiou ochorenia COVID-19.

⁶¹ Úplný zoznam nových oznámených prekážok a prekážok vyriešených v roku 2020 je uvedený v pracovnom dokumente útvarov Komisie: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/html/159786.htm>

⁶² Keď sa minuloročné opatrenia (438 aktívnych prekážok) zráajú s údajmi za rok 2020 (41 nových a 33 vyriešených prekážok), výsledkom je 446 prekážok. Hlavný rozdiel spočíva v tom, že Komisia v snahe sledovať prekážky, ktoré boli čiastočne vyriešené, začala od roku 2020 evidovať riešené aktívne prekážky, čo viedlo k nominálne vyššiemu počtu prekážok aj napriek tomu, že sa východiskové trendy nezmenili.

⁶³ Nové prekážky sú tie, ktoré sú oznámené cez portál Access2Markets v priebehu roka 2020.

⁶⁴ Medzi ďalšie opatrenia patrili prekážky súvisiace s nástrojmi na ochranu obchodu a subvenciami, opatrenia ovplyvňujúce hospodársku súťaž a ďalšie opatrenia nezaraditeľné do predchádzajúcich kategórií.

⁶⁵ Tento veľký podiel opatrení horizontálneho účinku bráni správnej kvantifikácii dotknutých obchodných tokov.

Prekážky obchodu a investícií a pandémie ochorenia COVID-19

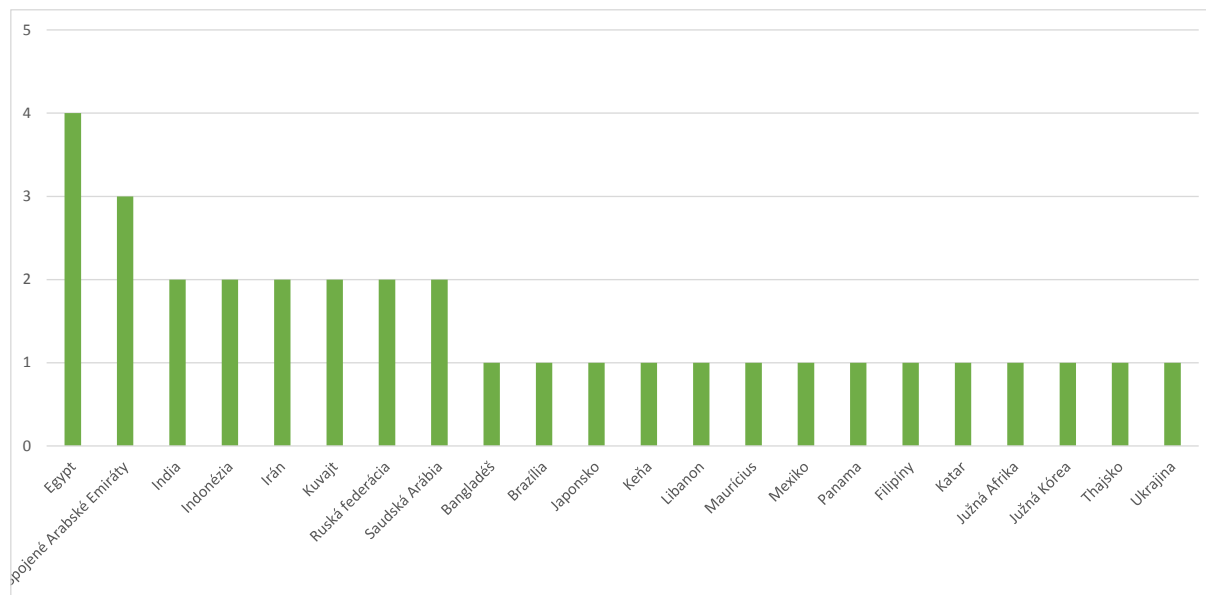
V počiatočných fázach pandémie viedli narušenia dodávateľského reťazca k explózii dopytu po základnom (zdravotnom) tovare, a teda k nedostatku a obmedzujúcim opatreniam, po ktorých nasledovalo nekontrolované zvyšovanie výroby (hlavne v Číne), čo so sebou prinieslo obavy týkajúce sa bezpečnosti a zhody s normami EÚ. EÚ zaviedla dočasný mechanizmus transparentnosti vo forme **systému autorizácie vývozu osobných ochranných prostriedkov**, ktorý nahradil vnútroštátne zákazy, pričom platnosť oboch vypršala na konci mája 2020.

Počas prvej fázy pandémie zaviedlo niekoľko obchodných partnerov EÚ **vývozné obmedzenia**. Komisia naďalej monitoruje tieto opatrenia, aby overila, či je ich trvanie obmedzené na obdobie úplnej nevyhnutnosti, t. j. či sú opatrenia zrušené, akonáhle to stav zdravotníctva dovoľí⁶⁶. V prípadoch, keď sa zistí, že obmedzenia ovplyvňujú dodávky základných tovarov EÚ potrebných na zvládnutie pandémie ochorenia COVID-19, sa EÚ snaží opatrenie odstrániť alebo zmierniť. Príkladom sú indické opatrenia obmedzujúce vývoz niekoľkých kritických zdravotníckych potrieb⁶⁷, ktoré nakoniec bolo možné odstrániť angažovaním sa na najvyššej politickej úrovni.

C. Prekážky vyriešené v roku 2020

Komisia v roku 2020 prekážky aktívne sledovala a zaistila, že 33 prekážok bolo úplne alebo čiastočne odstránených v 22 partnerských krajinách v oblasti obchodu, ako je znázornené na obrázku 5.

Obrázok č. 5: Počet prekážok vyriešených partnerskou krajinou v roku 2020

⁶⁶ Niektoré z týchto opatrení boli zaznamenané v databáze EÚ na účely monitorovania (na portáli Access2Markets na adrese <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/barriers>)

⁶⁷ Zdravotnícke potreby, na ktoré sa vzťahujú obmedzenia, zahŕňali hydroxychlorochin (HCQ), ďalšie účinné farmaceutické zložky a formulácie paracetamolu (viac ako tretina indickej výroby tohto lieku sa vyváža do EÚ).

Komisia má k dispozícii **celý rad nástrojov, ktoré sa** na vyriešenie prekážok obchodu **často kombinujú**. Okrem aktivácie inštitucionálneho rámca v rámci svojich dvojstranných obchodných dohôd (pozri vyššie oddiel II.2 B. ň) Komisia využíva na riešenie prekážok **diplomatické kanály** a dialógy na vysokej úrovni so svojimi obchodnými partnermi. Pravidelne vytvára prekážky aj v mnohostrannom prostredí WTO. Môže aj začať prešetrovania podľa nariadenia EÚ o prekážkach obchodu (dve preskúmania sa začali v roku 2020 a boli dokončené v roku 2021, pozri ďalej).

Dvojstranné opatrenia sa ukázali ako účinná cesta k vyriešeniu prekážok

Príklady snáh na dvojstrannej úrovni:

- Saudská Arábia/plast: Spoločné úsilie Komisie, členských štátov EÚ a podnikov pomohlo odvrátiť technickú prekážku pri certifikácii plastových materiálov Saudskou Arábiou. Členské štáty a priemyselné združenia oznámili Komisii novú požiadavku, ktorou by sa stanovilo povinné používanie certifikovaných oxo-biodegradovateľných plastov na obaly. Komisia problém preskúmala a dospela k záveru, že takéto obmedzenie nie je vedecky podložené (t. j. nedostatok dôkazov o priaznivých účinkoch oxo-degradovateľných plastov na životné prostredie). Tento a ďalšie vedecké dôkazy predložené delegáciou EÚ v Saudskej Arábii ju viedli k tomu, že upustila od technickej regulácie obalových výrobkov.
- Indonézia/práva duševného vlastníctva: Komisia počas posledných dvoch rokov rieši s Indonéziou problém miestnej výroby ako predpokladu patentovej ochrany farmaceutických výrobkov, pretože to bola vážna prekážka pre európske spoločnosti, ktoré sa chcú v Indonézii zúčastňovať hospodárskej súťaže. EÚ komunikovala s Indonéziou cez diplomatické kanály a spolupracovala s podobne zmýšľajúcimi krajinami s cieľom nájsť riešenie, ktoré bude vzájomne výhodné pre miestne aj európske inovatívne odvetvia a bude v súlade s medzinárodnými normami. Indonézia prijala v októbri 2020 nový súhrnný zákon o vytváraní pracovných miest, ktorým sa táto požiadavka zrušila. Znamenalo to dôležitý krok k dodržiavaniu medzinárodných noriem zahŕňajúcich okrem iného výrobu, dovoz a licencovanie patentovaných vynálezov v Indonézii.

...spolu s činnosťou v rámci WTO a jej rôznych výborov...

Vzhľadom na množstvo pravidiel a nariadení, ktoré majú vplyv na medzinárodný obchod, je správne vykonávanie mnohostranných disciplín súvisiacich s technickými prekážkami obchodu veľmi dôležité. Vďaka úspešnému zapojeniu EÚ do **Výboru WTO pre technické prekážky obchodu** by bolo možné objasniť, odstrániť alebo zabrániť veľkému počtu takýchto technických prekážok obchodu, a tak uľahčiť vývoz do EÚ. Podľa nedávnych odhadov tieto opatrenia ovplyvnili **za posledných desať rokov vývoz EÚ v hodnote približne 83 miliárd EUR**⁶⁸ v celom rade odvetví, najmä v zdravotníckych pomôckach, farmaceutickom priemysle, automobilovom priemysle, potravinách a nápojoch, IT výrobkoch a elektrických spotrebičoch, kozmetike, hračkách, textile, keramike alebo nábytku.⁶⁹

⁶⁸ Táto metodika odhaduje súčasné obchodné toky, ktoré ťažili z eliminácie/prevenencie technických prekážok obchodu, a neposkytuje kvantifikáciu nárastov vývozu ani iných obchodných účinkov.

⁶⁹ Pozri aj publikáciu CEPS z februára 2021: „Mnohostranná spolupráca v pozadí titulkov obchodnej vojny: Do akej miery sa obchod uvoľní?“, autori: Lucian Cernat a David Boucher,

...a nariadenie o prekážkach obchodu ponúklo v osobitných prípadoch dodatočnú legálnu cestu.

Nariadenie o prekážkach obchodu je právny nástroj, ktorý dáva spoločnostiam, výrobným odvetviam, združeniam a členským štátom EÚ právo podať Komisii sťažnosť na prekážky obchodu v tretích krajinách. Ak sťažnosť spĺňa kritériá na prijatie, Komisia prípad preverí a zistí, či existujú dôkazy o porušení pravidiel medzinárodného obchodu, ktoré má za následok nepriaznivé účinky na obchod alebo ujmu, a či je v záujme EÚ konať. Ak v rámci postupu dospeje k záveru, že sú potrebné opatrenia na zaistenie dodržiavania pravidiel medzinárodného obchodu a odstránenie spôsobenej ujmy, je možné prijať vhodné opatrenia, ktoré môžu zahŕňať začatie konania o urovaní sporu.

Doteraz bolo začatých **24 postupov preskúmania nariadenia o prekážkach obchodu** s ohľadom na obchodné praktiky celého radu obchodných partnerov (napr. Brazília, Kanada, Japonsko, Turecko). Dve preskúmania sa začali v roku 2020 a skončili sa v roku 2021.

- Príklady Saudská Arábia/dlaždice a Mexiko/tequila: Komisia ukončila 5. mája 2021 prešetrovanie týkajúce sa saudskoarabských opatrení⁷⁰ obmedzujúcich prístup na trh s keramickými dlaždicami EÚ a mexických opatrení⁷¹ ovplyvňujúcich vývoz tequily do EÚ. Tieto prešetrovania sa začali na základe sťažností príslušných podnikateľských združení [t. j. Európskej asociácie keramického priemyslu (Cerame-Unie) a Pivovarníci Európy] a vyústili do objasnenia právnej situácie a hospodárskych účinkov opatrení tretích krajín. V rámci preskúmaní sa zistilo, že nové technické predpisy Saudskej Arábie brzdia 75 až 80 % vývozu keramických dlaždíc do EÚ v hodnote 120 – 150 miliónov EUR ročne a ovplyvňujú mnohé MSP v EÚ, pričom odmietnutie Mexika vydať vývozné osvedčenia pre tequilu do EÚ môže predstavovať vývozné obmedzenia zakázané podľa pravidiel WTO.

Po ukončení týchto dvoch preskúmaní je **Komisia v súčasnosti v lepšej pozícii na vyrokovanie odstránenia týchto prekážok**. Komisia nadviaže kontakt so Saudskou Arábiou, aby zaisťovala odstránenie týchto prekážok, a to buď formou rokovania, alebo predloženia prípadu WTO. Komisia bude monitorovať aj prebiehajúce administratívne postupy v Mexiku, aby sa zabezpečilo odstránenie prekážky obchodu.

D. Činnosť partnerstva pre prístup na trh a jeho vplyv v roku 2020

V roku 2020 sa dosiahli hmatateľné výsledky, bez ohľadu na problémy, ktoré spôsobila pandémia ochorenia COVID-19, vďaka prebiehajúcej spolupráci medzi Komisiou, členskými štátmi a podnikmi v poradných skupinách pre prístup na trh v Bruseli, ale aj v mnohých tímoch pre prístup na trh riadených obchodnými tímami v delegáciách EÚ a zainteresovaných subjektoch poskytujúcich informácie o situácii v teréne v našich partnerských krajinách.

Pokiaľ ide o **geografické rozdelenie prekážok vyriešených v roku 2020**, 4 boli riešené v Egypte, 3 v Spojených arabských emirátoch, 2 sa týkali Indie, Indonézie, Iránu, Kuvajtu, Ruska a Saudskej Arábie, pričom jedna sa riešila v ďalších 14 krajinách. Takmer polovica vyriešených prekážok (15) sa nachádzala v regióne južného Stredozemia a Blízkeho východu, pretože Komisia reaguje na rastúci

https://www.ceps.eu/download/publication/?id=32164&pdf=PI2021-03_Multilateral-cooperation-behind-the-trade-war-headlines.pdf

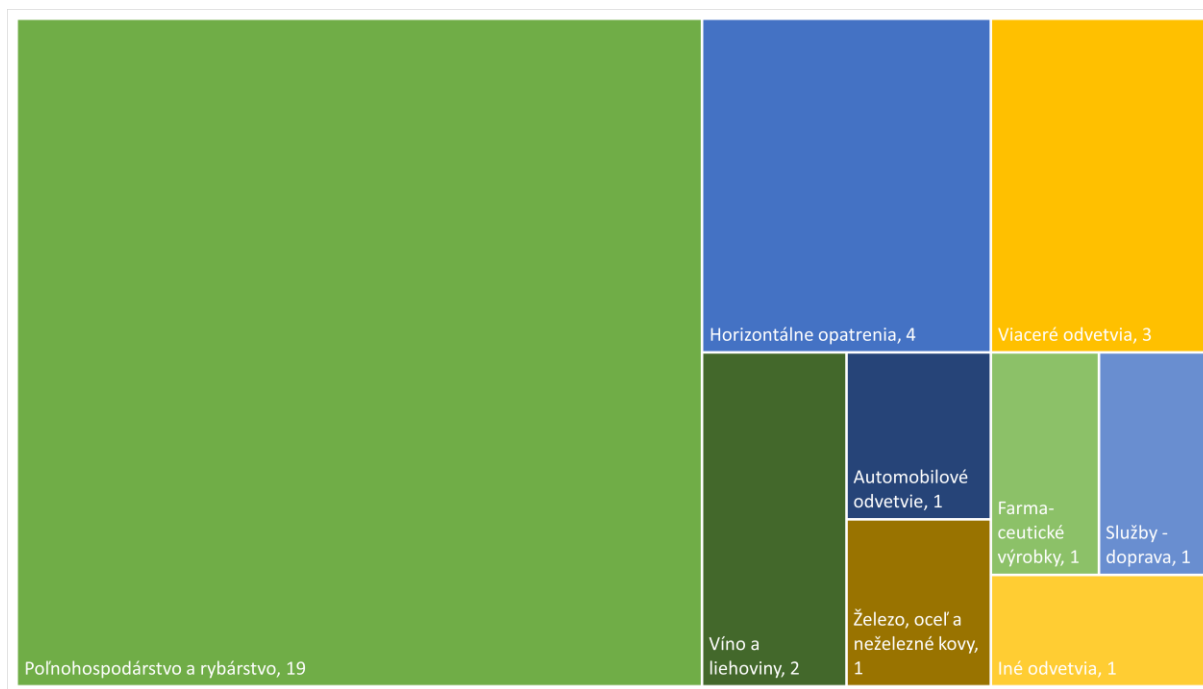
⁷⁰ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/may/tradoc_159564.pdf

⁷¹ https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/may/tradoc_159563.pdf

trend protekcionizmu v tomto strategickom regióne. V južnej a juhovýchodnej Ázii bolo vyriešených sedem prekážok.

Odvetviami, ktoré rovnako ako v predchádzajúcich rokoch najviac ťažili z počtu odstránených prekážok, boli **poľnohospodárstvo a rybárstvo**, pričom predstavovali takmer 60 % z celkového počtu vyriešených prekážok. Sedem z vyriešených prekážok (jedna pätina) zodpovedalo horizontálnym prekážkam alebo prekážkam vo viacerých odvetviach.

Obrázok č. 6: Počet vyriešených prekážok podľa odvetví v roku 2020

Z **ekonometrickej analýzy**⁷² Európskej komisie celkovo vyplýva, že vďaka odstráneniu niekoľkých prekážok v rokoch 2014 až 2019⁷³ bol **vývoz z Európskej únie v roku 2020 o 5,4 miliardy EUR vyšší, ako v prípade, že by prekážky stále existovali**. Týchto dodatočných 5,4 miliardy EUR za vývoz z EÚ je hmatateľným prínosom snáh o vykonávanie a presadzovanie, ktoré uskutočňuje Komisia, členské štáty a podniky v rámci partnerstva pre prístup na trh.

IV.2 Uľahčenie sťaženosti: jednotné kontaktné miesto

Zriadenie jednotného kontaktného miesta pomáha zamerať sa a mobilizovať zdroje na riešenie prekážok obchodu...

⁷² Metodika sa týka iba obchodu s tovarom a neumožňuje zahrnúť komplexné horizontálne prekážky ovplyvňujúce tovar ani prekážky presahujúce tovar.

⁷³Táto analýza zahŕňa 130 prekážok odstránených od roku 2014 do roku 2019. Touto analýzou je možné kvantifikovať iba niektoré prekážky, najmä tie, ktoré ovplyvňujú vývoz tovaru z EÚ a ktoré nemajú horizontálny účinok. Analýza sa nevzťahuje na prekážky odstránené v roku 2020, pretože na posúdenie vplyvu na obchod sú potrebné údaje za minimálne jeden celý rok po odstránení prekážky.

Zriadenie **jednotného kontaktného miesta**⁷⁴ 16. novembra 2020 by malo ďalej zlepšovať interakciu medzi Komisiou a zainteresovanými stranami, predkladanie sťažností na prekážky prístupu na trh a porušovanie záväzkov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja a sťažností súvisiacich s nedodržiavaním požiadaviek v rámci „všeobecného systému preferencií“ EÚ (VSP). Jednotné kontaktné miesto je navrhnuté tak, aby zabezpečilo, že Komisia môže pri skúmaní sťažností vychádzať z dôkladných dôkazov, čo jej umožní konať rýchlejšie a účinnejšie v prípadoch, keď sa domnieva, že existujú dôvody konať. Mechanizmus jednotného kontaktného miesta a usmernenia poskytnuté Komisiou sa zároveň zaoberajú ťažkosťami, s ktorými sa stretávajú mnohé zainteresované strany, pokiaľ ide o identifikáciu správnych kanálov a informácií, ktoré sa od nich očakávajú pri podávaní sťažností a sledovanie ich priebehu.

Jednotné kontaktné miesto ťaží aj zo zjednodušeného prístupu k riadeniu práce na prekážkach v rámci Generálneho riaditeľstva pre obchod a v rámci širšieho súboru služieb v Komisii, ktorých sa potenciálne prekážky týkajú. Pri sledovaní všetkých prekážok sa niektoré uprednostňujú na základe právnej sily, ekonomického alebo systémového významu a perspektívy ich odstránenia.

...čo uľahčuje príprava silnejších prípadov

K jednotnému kontaktnému miestu je možné získať prístup prostredníctvom online platformy Access2Markets (pozri oddiel III. A), ktorá umožňuje podávať sťažnosti online⁷⁵. Od svojho oznámenia v lete 2020 bolo jednotné kontaktné miesto kontaktované viac ako 60-krát kvôli možným sťažnostiam, čoho výsledkom je 17 prijatých formálnych sťažností.

...a pomáha Komisii reagovať rýchlejšie a účinnejšie...

Jednotné kontaktné miesto už skutočne ovplyvňuje spôsob, akým Komisia pracuje na prekážkach. Ako ukazuje nasledujúci príklad, prijatie správnych informácií v počiatočnom štádiu zvyšuje šance na úspešné riešenie prekážok prostredníctvom celej škály dostupných formálnych a neformálnych kanálov.

- **Príklad: Egypt/keramické dlaždice:** Nedávnym príkladom je dočasný zákaz dovozu, ktorý Egypt uvalil na keramické dlaždice. Spoločnosti z EÚ, konajúce prostredníctvom svojho priemyselného združenia, boli s pomocou nového jednotného kontaktného miesta schopné konať rýchlo a podľa formulára sťažnosti dokázali spísať požadované informácie len niekoľko dní po tom, ako Egypt opatrenia zverejnil. Komisii to s pomocou delegácie EÚ umožnilo nadviazať kontakt s egyptskými orgánmi v počiatočnom štádiu, a to aj formou diplomatických kontaktov a výmeny listov. V marci 2021, po počiatočnom trojmesačnom období, sa Egypt rozhodol nepredĺžiť ho, a preto platnosť opatrenia vypršala.

Zároveň je potrebné poznamenať, že všetky doterajšie formálne sťažnosti sa zameriavali na prekážky prístupu na trh, a ešte nie na udržateľný rozvoj, čo odráža dodatočnú zložitosť potenciálnych prípadov v tejto oblasti, ale aj lepšie oboznámenie subjektov z oblasti obchodu s existujúcimi činnosťami týkajúcimi sa prístupu na trh. Komisia podľa potreby pravidelne reviduje svoje prevádzkové usmernenia k jednotnému kontaktnému miestu a upravuje ich, pričom zvažuje pripomienky

⁷⁴ Pozri prevádzkové usmernenia: Prevádzkové usmernenia: https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/form-assets/operational_guidelines.pdf

⁷⁵ Sťažnosti na prístup na trh alebo na porušenia záväzkov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja je v súčasnosti možné podávať online cez zodpovedajúce formuláre na portáli Access2Markets.

zainteresovaných strán.⁷⁶ Je to dôležité, pretože nový systém sťažností prichádza so zodpovednosťou, aby podniky a ostatné zainteresované strany vždy, keď je to možné, poskytovali dobre argumentované a podložené prípady. V takom prípade bude Komisia dobre vybavená na to, aby mohla reagovať. Komisia si okrem toho vždy vyhradzuje právo byť aktívna z vlastnej iniciatívy (začatím prípadov *ex officio*), a to tak pokiaľ ide o prekážky súvisiace s prístupom na trh, ako aj o porušovanie záväzkov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja.

V. Dvojstranné a mnohostranné presadzovanie obchodných záväzkov: riešenie sporov⁷⁷

Jadrom nového prístupu Komisie k vykonávaniu a presadzovaniu je účinná prípravná práca na vykonávaní, na predchádzaní potenciálnym prekážkam a na riešení skutočných prekážok skôr, ako sa zakorenia.. Táto práca však musí byť podložená účinnými právnymi postupmi na urovnávanie sporov, ktoré sa v prípade potreby použijú.

V.1 Využívanie mechanizmu na urovnávanie sporov

A. Mechanizmus WTO na urovnávanie sporov

Mechanizmus WTO na urovnávanie sporov je naďalej dôležitý pre účinné presadzovanie dohôd napriek súčasnému zablokovaniu funkcie jeho odvolacieho orgánu

Systém urovnávania sporov WTO vytvára **nezávislé a nestranné rozhodnutia**, záväzné pre strany sporu, voči ktorým sa možno **odvolať**, čo zaručuje **kvalitu a legitimitu** týchto rozhodnutí.

WTO ponúka osvedčený systém urovnávania sporov, ktorý EÚ môže využiť na presadzovanie svojich práv v rámci WTO v prípade, že ostatní členovia WTO nedodržiavajú svoje záväzky. Do júna 2021 EÚ začala 104 zo 600 sporov, ktoré boli od roku 1995 predložené WTO.

V období, na ktoré sa vzťahuje táto správa, **začala EÚ značný počet konaní o urovnaní sporov**. Napriek tomu, že harmonogram sporov v rámci WTO bol nevyhnutne ovplyvnený pandemiou ochorenia COVID-19, EÚ v rámci WTO aktívne propagovala a podporovala opatrenia na udržanie plynulosti sporu, ako napríklad vypočutie poroty vo virtuálnej alebo hybridnej forme.

⁷⁶ Prvá aktualizácia zohľadňujúca vstupy zainteresovaných strán bola vykonaná v septembri a je k dispozícii na adrese <https://ec.europa.eu/trade/trade-policy-and-you/contacts/chief-trade-enforcement-officer/>.

⁷⁷ Podrobný súhrn najmä prípadov WTO zahŕňajúcich EÚ ako sťažovateľa alebo odporcu a prípadov podľa dvojstranných dohôd EÚ je uvedený v najaktuálnejšom vydaní „Prehľadu aktívnych prípadov urovnávania sporov EÚ“ uverejneného na webovom sídle GR pre obchod (<https://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/dispute-settlement/>).

Konania o urovnání sporov v rámci WTO

- V niekoľkých sporoch, ktoré iniciovala EÚ, **konania so skupinou expertov pokračovali** vrátane: sporu s Tureckom vo veci farmaceutických výrobkov (DS583), sporu s Kolumbiou vo veci antidumpingových ciel na mrazené hranolky z Belgicka, Nemecka a Holandska (DS591), sporu s Indiou vo veci nadmerných indických ciel na určitý tovar v odvetví informačných a komunikačných technológií (DS582) a sporu s USA vo veci určitých opatrení na výrobky z ocele a hliníka (DS548) a antidumpingových a vyrovnávacích ciel na zrelé olivy zo Španielska (DS577).
- EÚ **postúpila do fázy vyjadrenia skupiny expertov** svoj spor týkajúci sa indonézskeho zákazu vývozu niklovej rudy, ako aj požiadavky indonézskeho domáceho spracovania na niklovú rudu a železnú rudu. Skupina expertov bola zložená 29. apríla 2021 v Indonézii – Opatrenia týkajúce sa surovín (DS592).
- V októbri 2020 v rámci **sporu EÚ s USA** o veľkých civilných lietadlách (DS353) orgán WTO na urovnávanie sporov povolil EÚ pozastaviť koncesie vo vzťahu k USA až na úroveň takmer štyroch miliárd USD ročne. Po skutočnom uložení protiopatrení zo strany EÚ 10. novembra 2020 a vzájomnom pozastavení protiopatrení zo strany EÚ a USA 5. marca 2021 na obdobie štyroch mesiacov došlo 15. júna 2021 k porozumeniu o rámci spolupráce v oblasti veľkých civilných lietadiel, podľa ktorého sú protiopatrenia pozastavené na ďalšie obdobie piatich rokov.

B. Urovnávanie dvojstranných sporov

Komisia v roku 2020 pokračovala vo svojich súdnych sporoch podľa ustanovení o urovnávaní sporov v dvojstranných obchodných dohodách ...

Postupy urovnávania sporov, ktoré sa nachádzajú v 31 z 37 obchodných dohôd EÚ, na ktoré sa vzťahuje táto správa, uprednostňujú vzájomne prijateľné riešenia formou konzultácií. Je to možné v prípadoch, keď je na oboch stranách dobrá vôľa rýchlo riešiť nerovnováhy a odstrániť prekážky obchodu zistené pri monitorovaní dodržiavania týchto dohôd.

Ak sa vzájomne prijateľné riešenie nejaví ako možné formou konzultácií, ktorákoľvek zo strán môže požiadať o zriadenie skupiny expertov na riešenie sporov.

Od roku 2018 si EÚ vyžiadala urovnanie sporov podľa štyroch dvojstranných obchodných dohôd: Dohoda o pridružení s **Ukrajinou**, Dohoda o voľnom obchode s **Kórejskou republikou**, Dohoda o hospodárskom partnerstve s **Juhoafrickým rozvojovým spoločenstvom (SADC)**⁷⁸ a Dohoda o pridružení s **Alžírskom**. Medzi kroky podniknuté v roku 2020 a začiatkom roka 2021 patria:

- EÚ v apríli 2020 požiadala o zriadenie rozhodcovského súdu s **Juhoafrickou colnou úniou (SACU)**⁷⁹ podľa Dohody o hospodárskom partnerstve EÚ s Juhoafrickým rozvojovým spoločenstvom (SADC)⁸⁰ v súvislosti s ochrannými opatreniami prijatými proti vývozu hydiny z EÚ. Proces výberu súdu, ktorý bol dočasne pozastavený z dôvodu situácie v oblasti verejného zdravia, bol obnovený 22. novembra 2020 a stále prebieha.

⁷⁸ DHP medzi EÚ a SADC sa uplatňuje medzi EÚ a šiestimi krajinami z Juhoafrického rozvojového spoločenstva (SADC): Eswatini, Botswana, Lesotho, Mozambik, Namíbia a Južná Afrika.

⁷⁹ Päť členov SADC (Botswana, Lesotho, Namíbia, Južná Afrika a Eswatini) vytvorilo colnú úniu.

⁸⁰ <https://www.sadc.int/about-sadc/overview/>.

- V júni 2020 Komisia takisto využila Radu pre pridruženie na základe dohody s Alžírskom na riešenie viacerých opatrení obmedzujúcich dovoz vrátane zákazu dovozu, ktorý **Alžírsko** uvalilo na autá. Výsledkom bolo, že v roku 2021 sa uskutočnilo mnoho kôl konštruktívnych diskusií medzi EÚ a Alžírskom o všetkých napadnutých opatreniach začatých v septembri 2020 s cieľom urovnať spor priateľským urovnaním.
- Pokiaľ ide o **Kóreu**, skupina expertov v januári 2021 v nadväznosti na prietahy súvisiace okrem iného s pandémiou ochorenia COVID-19 rozhodla o prípade, ktorý EÚ predložila v súvislosti s povinnosťou Kórey podľa dohody o voľnom obchode ratifikovať základné dohovory MOP a v súvislosti s právnymi predpismi týkajúcimi sa odborov, pozri oddiel II.2 C.
- V prípade **Ukrajiny** skupina expertov rozhodla 11. decembra 2020 v prospech EÚ, pokiaľ ide o zákaz vývozu dreva do EÚ. Ukrajina 29. júna 2021 písomne informovala EÚ o svojom pokroku v plnení rozhodnutia rozhodcovského súdu, ale nebola schopná oznámiť akékoľvek opatrenie, ktoré prijala na splnenie rozhodnutia skupiny expertov.

Urovanie sporu s Ukrajinou

V roku 2005 začala Ukrajina uplatňovať zákaz vývozu na množstvo drevín vo forme nespracovaného dreva a reziva. V rokoch 2015 až 2017 Ukrajina rozšírila rozsah pôsobnosti tohto **zákazu vývozu** tak, aby zahŕňal **vývoz všetkého nespracovaného dreva**. Keďže politickým úsilím sa problém nedokázal vyriešiť, Komisia 22. novembra 2018 rozhodla, že začne s Ukrajinou konanie o urovaní sporu podľa dvojstrannej dohody o pridružení medzi EÚ a Ukrajinou (rozhodcovský súd bol zriadený 28. januára 2020).

Prístup, ktorý v tomto prípade zaujala Európska komisia, bol podložený nielen **silným právnym základom**, ale aj **hospodárskym vplyvom** ukrajinského zákazu vývozu. Zatiaľ čo Ukrajina sa medzičasom stala druhým najväčším dovozným zdrojom (spracovaného) reziva z mäkkého dreva pre Čínu, dovoz nespracovaného dreva z Ukrajiny do EÚ klesol z 2 miliónov ton v roku 2015 (14 % dovozu do EÚ) na zanedbateľných 2 000 ton v roku 2019, čo môže mať potenciálne závažný vplyv na dostupnosť príslušných surovín pre drevospracujúci priemysel v EÚ.

Rozhodcovský súd vydal svoje konečné rozhodnutie 11. decembra 2020 a dospel k záveru, že ukrajinský zákaz vývozu nespracovaného dreva je nezlučiteľný s článkom 35 dohody o pridružení medzi EÚ a Ukrajinou, ktorým sa zakazujú zákazy vývozu. V rozhodnutí sa **objasnilo** aj to, že **príslušné výnimky neplatia**, a tvrdenie Ukrajiny, že zákaz vývozu nespracovaného dreva bol legitímne vytvorený na ochranu ukrajinských lesov, sa zamietlo. Súd potvrdil iba argument v prospech veľmi úzkeho predchádzajúceho zákazu vývozu reziva z desiatich veľmi zriedka obchodovaných drevín.

Tento prípad ilustruje politiku EÚ prijímať **asertívne opatrenia proti vývozným obmedzeniam**, pretože predstavujú **systemovú hrozbu** pre medzinárodný obchod. Odzrkadlilo sa to aj na opatreniach EÚ a ďalších obchodných partnerov proti určitým čínskym obmedzeniam surovín alebo v nedávnej dobe na tom, že EÚ začala prípad urovnania sporu v rámci WTO proti indonézskemu zakazu vývozu niklovej rudy (DS592 – pozri rámček o konaniach na urovanie sporov v rámci WTO).

V.2 Obnovovanie skupín rozhodcov a odborníkov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja

Komisia v decembri 2020 vyzvala na predloženie žiadostí v súvislosti s obnovením skupiny rozhodcov a oddelenej skupiny expertov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja v rámci skupín na urovanie sporov podľa obchodných dohôd, ktorých zmluvnou stranou je EÚ. Výberová skupina zložená zo skúsených medzinárodných sudcov a akademických pracovníkov preskúma žiadosti, aby sa potvrdila ich vhodnosť na vymenovanie.

V súlade s dodržiavaním zásady „rovnakého zastúpenia v rozhodcovských konaniach“ zo strany Komisie sa bude snažiť zaistiť rodovú rovnováhu vo svojich návrhoch pre Radu na zoznamy rozhodcov a expertov, ako aj pri vymenúvaní rozhodcov alebo expertov v oblasti obchodu a udržateľného rozvoja v konkrétnych sporoch.

V.3 Reagovanie na prekážky riešenia sporov

Keďže práca odvolacieho orgánu WTO bola zablokovaná, Európska únia sa intenzívne usilovala nájsť dočasné riešenie, kým sa nedosiahne trvalé riešenie...

Odvolačný orgán WTO je od decembra 2019 paralyzovaný z dôvodu zablokovania vymenovania. Je preto možné, že spory nedospejú k záväznému záveru, ak sa strana, ktorá prehrala, odvolá na správu skupiny expertov adresovanú nefungujúcemu odvolaciemu orgánu a odmietne súhlasiť s rozhodcovským konaním o odvolaní podľa pravidiel WTO. Rastúci počet takýchto prípadov v súčasnosti nemožno spracovať, čo má negatívny vplyv na stabilitu a predvídateľnosť prostredia pre medzinárodný obchod. Tento problém sa snaží vyriešiť nižšie popísaná dočasná dohoda o rozhodcovskom konaní o odvolaní.

A. Sprostredkovanie dočasnej dohody o rozhodcovskom konaní o odvolaní

„Dočasná dohoda o rozhodcovskom konaní o odvolaní“ ponúka účastníkom záväznú a nezávislú urovnávanie sporov podľa pravidiel WTO a možnosť odvolať sa...

V apríli 2020 EÚ a skupina ďalších členov WTO vytvorili **dočasnú dohodu o rozhodcovskom konaní o odvolaní**. Táto dohoda, ku ktorej sa môže pripojiť každý člen WTO, znamená, že účastníci sa zaväzujú, že akékoľvek odvolania v sporoch medzi nimi v rámci WTO budú riešené prostredníctvom rozhodcovského konania o odvolaní podľa pravidiel WTO, kým odvolací orgán nemôže plne fungovať.

Na základe existujúcich pravidiel WTO **dočasná dohoda zachováva medzi svojimi účastníkmi a tak dlho, kým odvolací orgán nemôže plne fungovať, právo na odvolanie v sporoch v rámci WTO**, ako aj právo na záväznú a nezávislú rozhodovanie o obchodných sporoch. To znamená, že pokiaľ ide o ostatných účastníkov dočasnej dohody, EÚ napriek kríze odvolacieho orgánu naďalej ťaží z plne funkčného, dvojúrovňového systému urovnávania sporov podľa pravidiel WTO. Navyše tým, že dočasná dohoda zachováva možnosť takéhoto urovnávania sporov medzi svojimi účastníkmi, vo všeobecnosti prispieva k stabilite a zachovaniu obchodu založeného na pravidlách. Do 30. júna 2021 sa dočasná dohoda týkala 25 členov WTO⁸¹. Patria sem hlavní používatelia mechanizmu WTO na urovnávanie sporov a predstavujú zhruba polovicu svetového hrubého domáceho produktu. V júli 2020 založili zúčastnení členovia WTO 10-člennú skupinu aktívnych rozhodcov, z ktorých budú náhodne vybraní traja rozhodcovia pre každý prípad, aby vypočuli všetky odvolania, na ktoré sa vzťahuje dočasná dohoda.

Dočasná dohoda bola použitá v rámci niekoľkých sporov, v ktorých sú obe strany účastníkmi dočasnej dohody, a to prostredníctvom podpísania dohôd o rozhodcovskom konaní o odvolaní zodpovedajúcich modelu dočasnej dohody. Tieto spory zahŕňajú prípad EÚ proti Kolumbii týkajúci sa antidumpingových ciel na mrazené hranolky dovážané z určitých členských štátov EÚ (DS591). Ak teda EÚ v tejto veci vo fáze rozhodovania skupiny expertov uspeje, Kolumbia sa nemôže snažiť zmarovať tento výsledok odvolaním sa na nefungujúci odvolací orgán.

B. Posilnenie nariadenia EÚ o presadzovaní práva

Zmeny v nariadení EÚ o presadzovaní práva umožňujú EÚ brániť sa pokusom partnerov zabrániť WTO alebo dvojstranným sporom dosiahnuť konečné rozhodnutie.

⁸¹ EÚ, Austrália, Benin, Brazília, Čierna Hora, Čile, Čína, Ekvádor, Európska únia, Guatemala, Hongkong (Čína), Island, Kanada, Kolumbia, Kostarika, Mexiko, Nikaragua, Nový Zéland, Nórsko, Pakistan, Singapur, Švajčiarsko, Ukrajina, Uruguaj a Peru.

Zmenou **nariadenia o presadzovaní práva** EÚ rozšírila svoje možnosti asertívnejšieho uplatňovania a presadzovania svojich medzinárodných práv. **Zmeny** zavedené nariadením (EÚ) 2021/167, ktoré nadobudlo účinnosť 13. februára 2021, posilňujú schopnosť EÚ konať v dvoch dôležitých ohľadoch.

- Po prvé, zmeny umožňujú EÚ pozastaviť alebo zrušiť svoje záväzky voči obchodnému partnerovi v prípadoch porušenia medzinárodných obchodných pravidiel alebo záväzkov tohto obchodného partnera voči EÚ, ak sa tento obchodný partner snaží zmariť konečný a záväzný záver príslušných postupov urovnávania sporov, či už podľa Dohody o urovnávaní sporov v rámci WTO alebo vo vzťahu k dvojstranným alebo regionálnym obchodným dohodám. Inými slovami, zmeny sa týkajú situácií, v ktorých napriek dobrej viere a najlepšiemu úsiliu EÚ nemožno dosiahnuť záväzné rozhodnutie v prípade obchodného sporu o porušení práv EÚ. Dôvodom môže byť to, že protistrana (obchodný partner EÚ) neprijala požadované opatrenia (napríklad odmietnutie vymenovať rozhodcov podľa medzinárodnej obchodnej dohody EÚ) alebo že sa zmluvná strana odvolala na správu skupiny expertov WTO nefungujúcemu odvolaciemu orgánu WTO a nesúhlasí s dočasným rozhodcovským konaním o odvolaní podľa článku 25 Dohody o urovnávaní sporov v rámci WTO. Opatrenia na presadzovanie práva formou pozastavenia alebo zrušenia záväzkov EÚ voči dotknutému obchodnému partnerovi účinne ochránia hospodárske záujmy EÚ.
- Po druhé, tieto zmeny rozširujú rozsah možných protiopatrení tým, že umožňujú EÚ prijať protiopatrenia v obchode so službami a v niektorých aspektoch práv duševného vlastníctva súvisiacich s obchodom. Rozsah možností EÚ pre presadzovacie opatrenia je teda podstatne širší a lepšie prispôsobený súčasnej spoločnosti založenej na vedomostiach. Stanovenie takýchto opatrení zodpovedá vážnosti, ktorú EÚ prikladá dodržiavaniu záväzkov zo strany svojich obchodných partnerov.